

Situační zpráva

ke Strategickému rámci udržitelného rozvoje České republiky

Souhrn

Úřad vlády České republiky – Rada vlády pro udržitelný rozvoj

Praha 2016

Recenzovali: prof. Ing. Iva Ritschelová, CSc. a doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc.

Situační zpráva ke Strategickému rámci udržitelného rozvoje ČR: Souhrn

Rada vlády pro udržitelný rozvoj

Úřad vlády České republiky

Editoři: prof. RNDr. Bedřich Moldan, CSc., d.h.c., Mgr. Jan Kovanda, Ph.D.,
PaedDr. Tomáš Hák, Ph.D. a RNDr. Jiří Bendl, CSc.

Vydal: Úřad vlády České republiky, Praha 2016

ISBN 978-80-7440-146-6

Obsah

Obsah.....	3
Úvod.....	4
Prioritní osa I: Populace, člověk a zdraví.....	5
Prioritní osa II: Ekonomika a inovace	12
Prioritní osa III: Rozvoj území	22
Prioritní osa IV: Krajina, ekosystémy a biodiverzita	27
Prioritní osa V: Stabilní a bezpečná společnost.....	36
Souhrnné hodnocení indikátorů.....	42

Úvod

Situační zpráva je pravidelnou dvouletou monitorovací zprávou o naplňování Strategického rámce udržitelného rozvoje (dále jen Strategický rámec), který schválila vláda v lednu roku 2010. Česká republika tak získala dokument, který podporoval dlouhodobou orientaci a vzájemnou provázanost strategických dokumentů a vytyčil strategickou vizi udržitelného rozvoje opřenou o pět prioritních os:

- Společnost, člověk a zdraví
- Ekonomika a inovace
- Rozvoj území
- Krajina, ekosystémy a biodiverzita
- Stabilní a bezpečná společnost

V ruce nyní držíte Souhrn podrobné Situační zprávy ke Strategickému rámci udržitelného rozvoje (ed. Jan Kovanda, Tomáš Hák a Jiří Bendl, 2016), která je k dispozici na webové stránce www.vlada.cz (záložka *Pracovní a poradní orgány vlády*). Situační zprávy vycházejí ve dvouletých cyklech již od roku 2006, kdy byla vládou přijata Strategie udržitelného rozvoje České republiky. Díky tomu Česká republika disponuje od roku 2006 kontinuální datovou řadou vybraných indikátorů, díky nimž je možné sledovat vývoj významných společenských trendů a stav udržitelného rozvoje v České republice. Na výše uvedených webových stránkách jsou k dispozici zprávy vydané v letech 2006, 2007, 2009, 2012, 2013 a 2016.

Indikátory navržené k jednotlivým prioritním osám v maximální míře využívají stávající indikátory (Český statistický úřad, Eurostat, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, Komise Organizace spojených národů pro udržitelný rozvoj), což umožňuje sledovat jejich vývoj v čase i postavení České republiky v mezinárodním kontextu. Podrobný popis jednotlivých indikátorů naleznete v podrobné Situační zprávě.

V roce 2015 začalo Oddělení pro udržitelný rozvoj Úřadu vlády pracovat na aktualizaci Strategického rámce. Nový dokument bude formulovat klíčové oblasti pro rozvoj České republiky do roku 2030 a bude zajišťovat soulad těchto priorit s novým globálním rámcem přijatým na summitu Organizace spojených národů v září 2015 – tzv. Agendou 2030, která obsahuje 17 cílů udržitelného rozvoje. Na přípravě nového dokumentu se podílí členové a členky výborů Rady vlády pro udržitelný rozvoj a další experti a expertky z akademické sféry, neziskového a soukromého sektoru, státní správy a samosprávy. Nový strategický dokument bude reflektovat aktuální stav poznání v oblasti udržitelného rozvoje, a lze proto očekávat, že se sada indikátorů promění s ohledem na ucelené sledování a vyhodnocování společenského, sociálního a environmentálního vývoje České republiky.

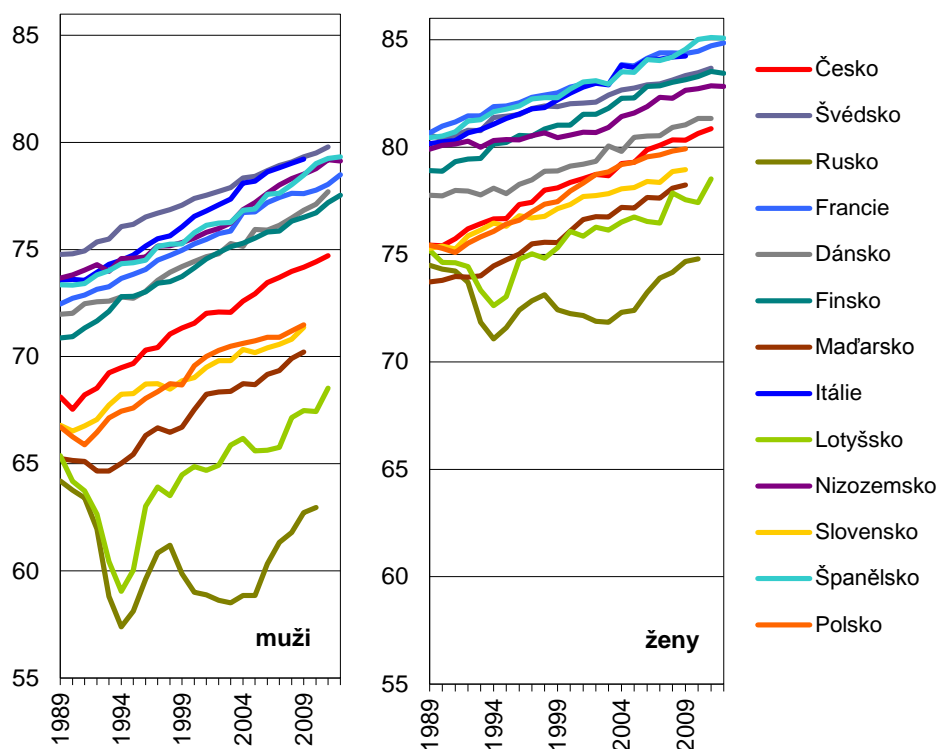
Prioritní osa 1: Společnost, člověk a zdraví

Osa se prioritně zaměřuje na zlepšování podmínek pro zdravý život, na zlepšování životního stylu a zdravotního stavu populace a na úsilí přizpůsobit politiku a služby demografickému vývoji a podpořit mezigenerační a rodinnou soudržnost. Vývoj v rámci této osy je charakterizován sedmi indikátory.

Naděje dožití a naděje dožití ve zdraví

Naděje dožití je jedním z ukazatelů úmrtnosti, který vypovídá o zdravotním stavu populace a v širších souvislostech je používán jako ukazatel vyspělosti či sociokulturního stupně vývoje společnosti. Naděje dožití ve zdraví je indikátor, který se snaží zachytit kvalitativní stránku prodloužení lidského života a zodpovědět otázku, zda jsou roky prodlouženého života prožity ve zdraví a zda dochází k naplnění tzv. úspěšného stárnutí, které předpokládá odvrácení nesoběstačnosti a zachování odpovídajících úrovně kognitivních a fyzických funkcí.

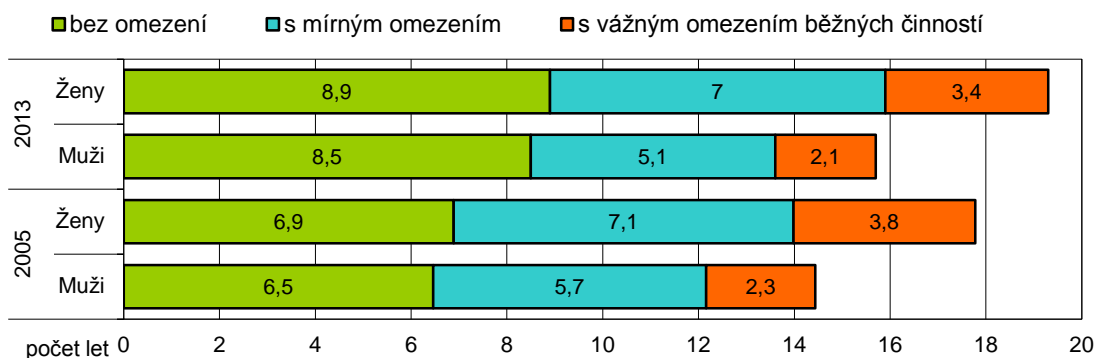
Naděje dožití při narození, mezinárodní srovnání, 1989–2012

Zdroj: Human Mortality Database

Naděje dožití ve věku 65 let v roce 2013 byla 15,7 roku pro muže a 19,3 roku pro ženy. Délka života ve zdraví ve věku 65 let vzrostla od roku 2005 z 6,5 roku na 8,5 roku u mužů a představuje 54 % zbývajících života a z 6,9 roku na 8,9 roku u žen, u kterých představuje 46 %. U obou pohlaví nedošlo pouze k růstu délky života ve zdraví, ale i podílu let prožitých ve zdraví.

Naděje dožití ve věku 65 let a průměrný počet let podle úrovně omezení běžných činností, ČR, 2005 a 2013

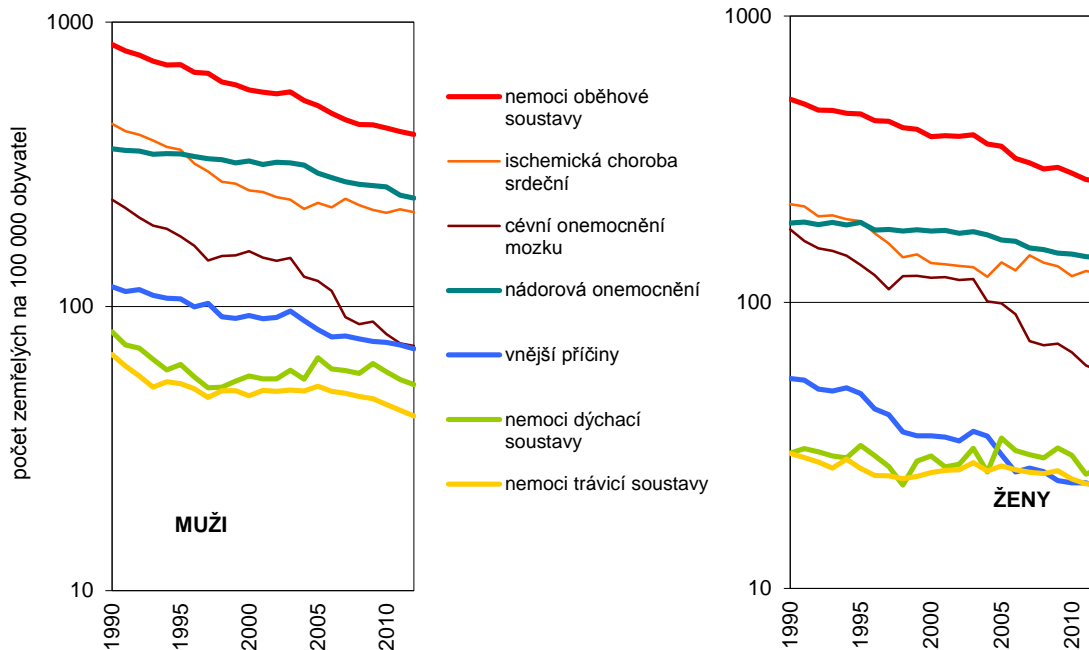
Zdroj: EHLEIS

Standardizovaná míra úmrtnosti

V posledních více než 20 letech dochází k nepřetržitému zlepšování úrovně úmrtnosti v ČR. U mužů vzrostla naděje dožití při narození mezi lety 1989 a 2013 o 7,6 roku na hodnotu 75,2 roku a u žen o 5,7 roku na hodnotu 81,1 roku. K tomuto růstu přispěl zejména pokles intenzity úmrtnosti na nemoci oběhové soustavy. Přes výrazné zlepšení úmrtnostních poměrů a zdravotního stavu české populace však tyto indikátory stále nedosahují hodnot průměru Evropské unie.

Standardizovaná míra úmrtnosti na vybrané příčiny úmrtí, ČR, 1990–2012

logaritmické měřítko

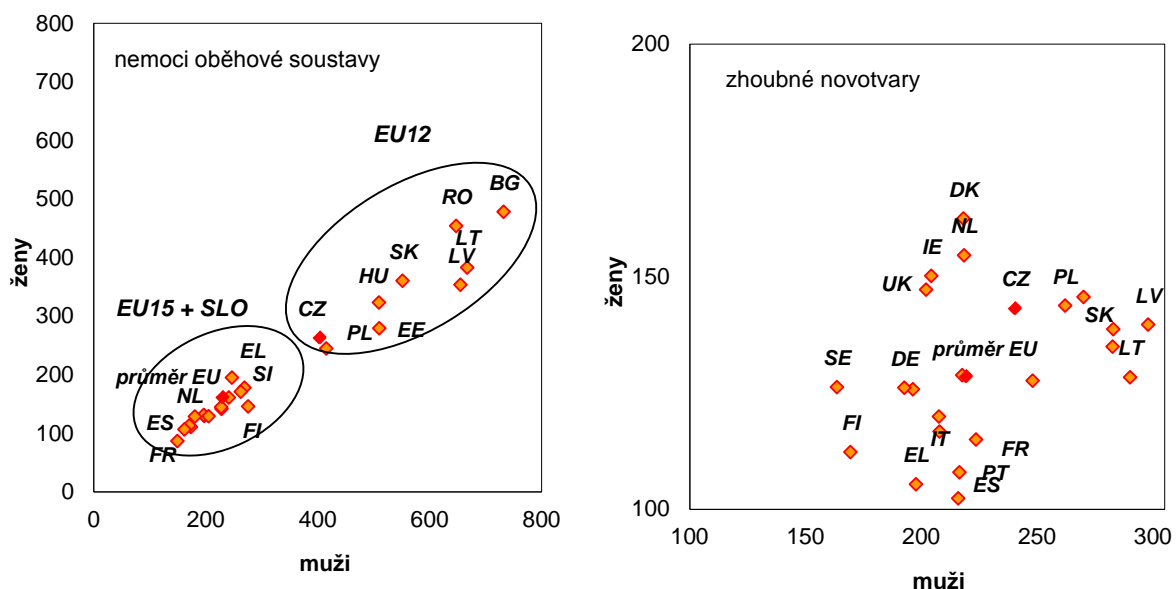

Zdroj: WHO – Health for All Database

Nemoci oběhové soustavy jsou hlavní příčinou úmrtí ve většině zemí EU a v tomto regionu představují zhruba 40 % úmrtí. Přesto existují výrazné rozdíly v intenzitě úmrtnosti na tato onemocnění, především mezi „západní“ a „východní“ Evropou. Zatímco v „západní“ Evropě se daří u kardiovaskulárních onemocnění redukovat nemocnost a úmrtnost od počátku 70. let, v některých zemích „východní“ Evropy dochází k poklesu až v průběhu 90. let. Přes výrazný pokles kardiovaskulární úmrtnosti v ČR, připisovaný jak zlepšení životního prostředí, tak zlepšení zdravotní péče a změnám životního stylu, existuje stále výrazný potenciál k pozitivní změně kardiovaskulární situace. Hodnoty úmrtnosti v důsledku kardiovaskulárních onemocnění v Česku zdaleka nedosahují hodnot průměru EU.

Zhoubné novotvary jsou druhou nejčastější příčinou úmrtí v EU – představují zhruba 25 % všech úmrtí. Úmrtnost na nádorová onemocnění byla v letech 2010–2012 nejvyšší ve střední a východní Evropě, včetně Česka, a v Dánsku.

Standardizovaná míra úmrtnosti na nemoci oběhové soustavy a na zhoubné novotvary na 100 000 obyvatel, mezinárodní srovnání, 2010–2012

Poznámka: EU15 – členské státy EU do roku 2004, EU12 – nové členské státy EU, bez Malty a Kypru, BG – Bulharsko, CZ – Česko, DE – Německo, DK – Dánsko, EE – Estonsko, EL – Řecko, ES – Španělsko, FI – Finsko, FR – Francie, HU – Maďarsko, IE – Irsko, IT – Itálie, LV – Lotyšsko, LT – Litva, NL – Nizozemsko, PL – Polsko, PT – Portugalsko, RO – Rumunsko, SE – Švédsko, SI – Slovinsko, SK – Slovensko, UK – Spojené království.

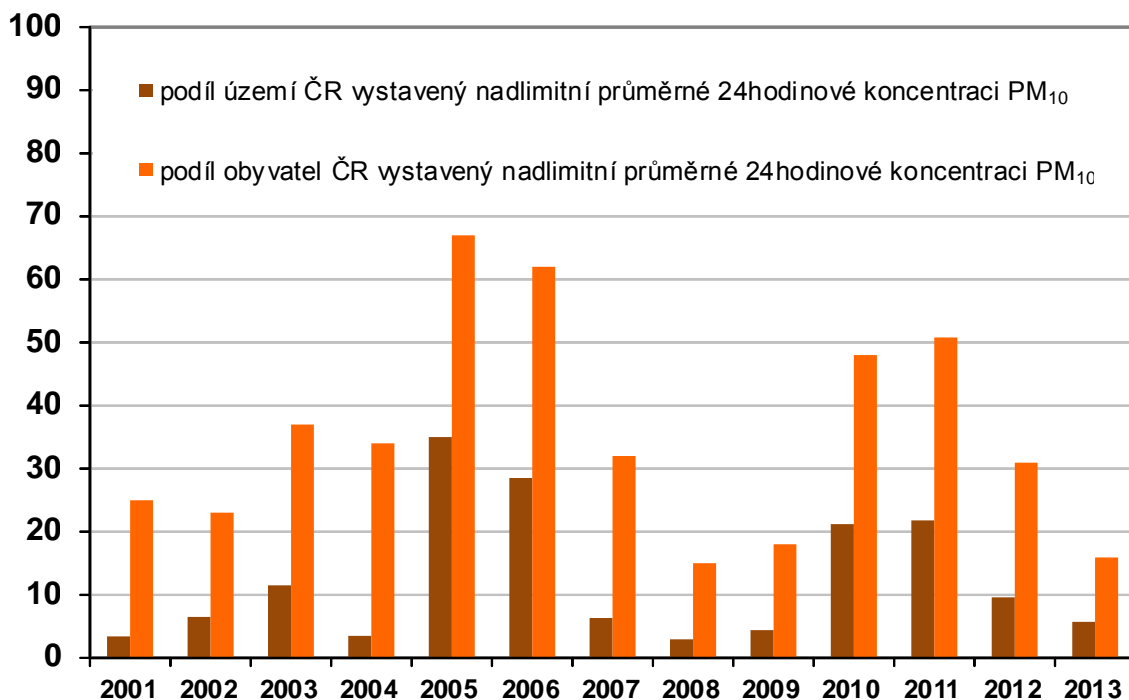
Zdroj: WHO – Health for All Database

Expozice obyvatel prašnému aerosolu

Znečištění ovzduší pevnými částicemi (prašným aerosolem) patří v současné době mezi nejzávažnější problémy životního prostředí s úzkým vztahem k míře nemocnosti i úmrtnosti. Sledují se suspendované částice frakce PM₁₀ (frakce aerosolu s průměrem do 10 mikrometrů), PM_{2,5} a PM₁, které pronikají hluboko do plic a membránami procházejí do krevního řečiště. Vzhledem k vysokým obsahům karcinogenních polycyklických aromatických uhlovodíků (PAU) a dalších zdravotně rizikových látek představují pro lidské

zdraví značné riziko, a to již při nízkých koncentracích. Nepříznivému vlivu částic je každoročně vystavena většina české populace. V roce 2008 bylo nadlimitním koncentracím prašného aerosolu vystaveno 15 % obyvatel a v roce 2011 více než 50 % občanů. Je však zřejmé, že podíl obyvatel vystavených rizikovému aerosolu je vyšší, a to kvůli zhoršení kvality ovzduší v dýchací zóně člověka v obcích a městech, které je důsledkem vytápění uhlím nebo dřevem domácnostmi a malospotřebiteli. Ve velkých městech převažují emise PM i PAU z dieselových a benzinových motorů nad emisemi z domácích topenišť. V mezinárodním srovnání se Česká republika stále řadí k evropským státům s relativně vysokou úrovní znečištění ovzduší aerosolem.

Podíl obyvatel a území vystavených nadlimitní průměrné 24hodinové koncentraci suspendovaných částic PM₁₀, ČR, 2001–2013

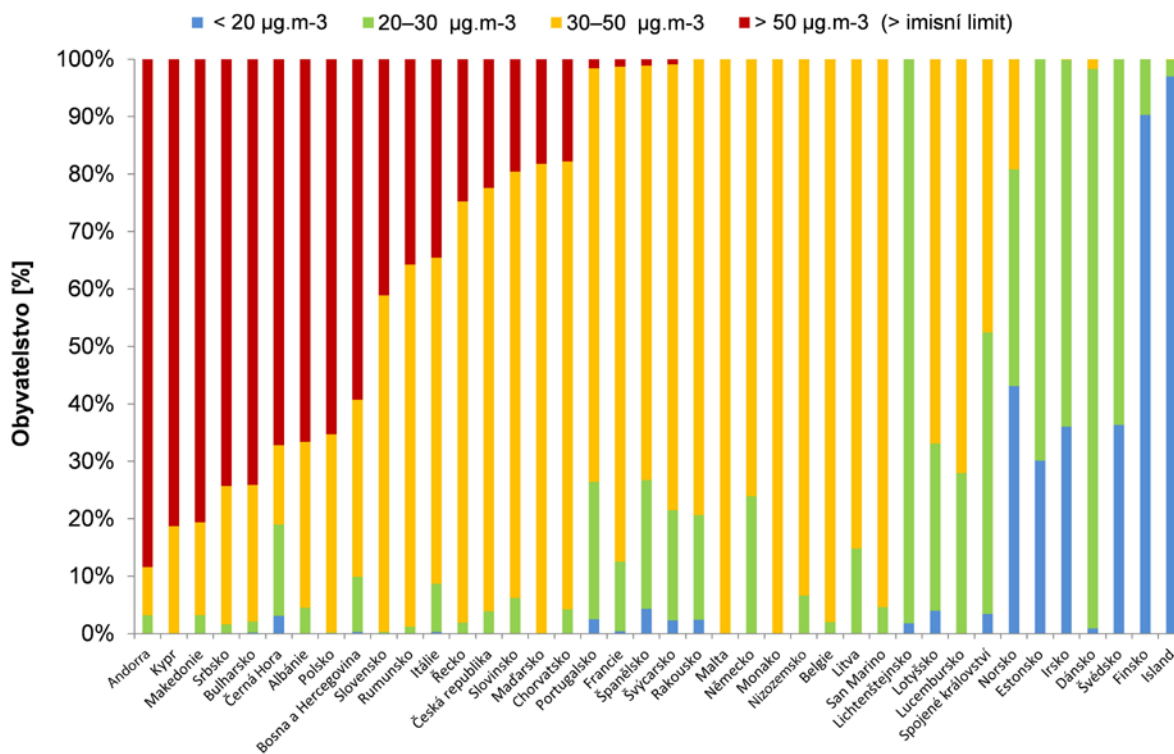

Zdroj: Český hydrometeorologický ústav

Mezi státy s největším podílem obyvatel vystavených nadlimitním koncentracím PM₁₀ patří státy východní a střední Evropy. ČR se stále řadí ke státům, kde je značná část populace vystavena nadlimitním koncentracím. Naopak státy severní a západní Evropy patří k oblastem s nižším zatížením znečištěním ovzduší částicemi PM₁₀. Odhaduje se, že v roce 2012 žilo celkem 16 % obyvatel Evropy na území, kde byl překročen denní imisní limit pro částice PM₁₀. To je o 0,7 % více než v roce 2011.

Rozdělení obyvatel podle koncentračních intervalů suspendovaných částic PM₁₀ (36. nejvyšší 24hod. koncentrace), mezinárodní srovnání, 2012

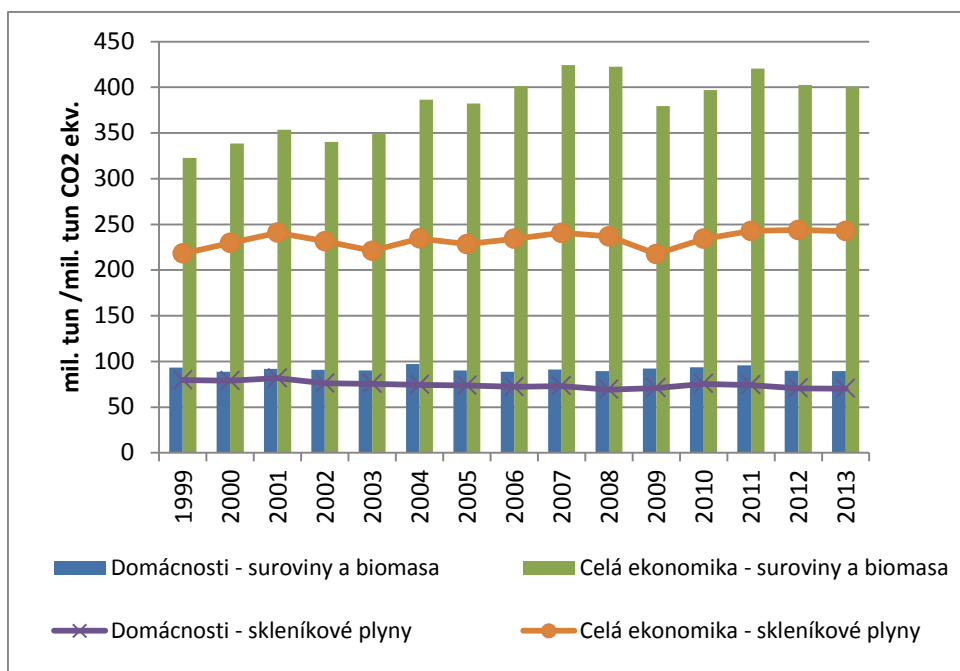
Zdroj: European Topic Centre on Air Pollution and Climate Change Mitigation (ETC/ACM)

Materiálová a uhlíková stopa domácností

Domácnosti jsou jednou z hlavních hnacích sil spotřeby a výroby. S produkcí biomasy, těžbou surovin a jejich zpracováním na konečné produkty je spojena významná zátěž životního prostředí, k níž patří i emise skleníkových plynů. Indikátor srovnává materiály a emise mobilizované v důsledku spotřeby domácností s množstvím materiálů a emisí spojených s výrobou celé ekonomiky České republiky.

V posledním období materiálová a uhlíková stopa domácností (vyjadřovaná v milionech tun, respektive v milionech tun CO₂ ekvivalentů) mírně klesá, zatímco stopa spojená s celkovou konečnou spotřebou České republiky stoupla o 24 % v období 1999–2013. To je možné přičítat zejména produkci výrobků na vývoz. Významnou část uhlíkové stopy domácností tvoří spotřeba fosilních paliv (uhlí, plyn a ropa), elektřiny a potravinářských výrobků. Zde existuje největší potenciál pro zlepšení – úsporami, zvýšením podílu obnovitelných zdrojů energie a českých potravin.

Materiálová a uhlíková stopa domácností a celkové konečné spotřeby, ČR, 1999–2013

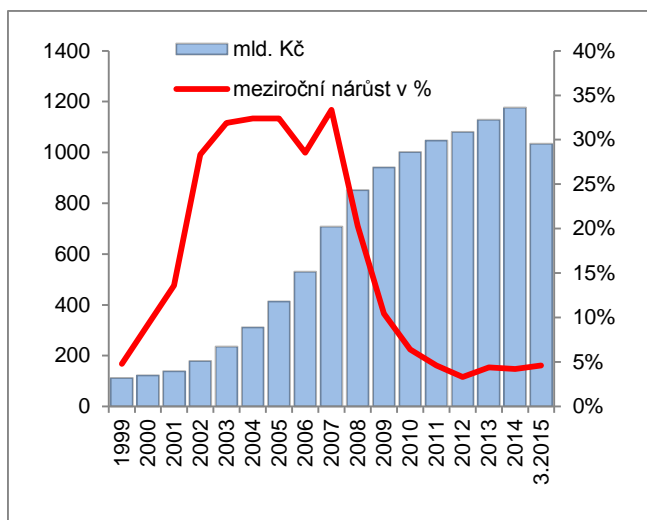
Poznámka: Data za rok 2013 jsou předběžná

Zdroj: Univerzita Karlova v Praze, Centrum pro otázky životního prostředí

Zadlužení domácností

Dluhy českých domácností rostly velmi rychle zejména v letech 2002–2007, s významnou převahou úvěrů na bydlení. V posledních letech je opět patrné mírné narůstání tempa zadluženosti na +4,2 % meziročně v roce 2014 a +4,6 % v 1. čtvrtletí 2015. Je vyvoláno především růstem úvěrů na bydlení, úvěry na spotřebu již stagnují. Pokračuje velmi nízké úvěrování v cizích měnách, klesá podíl dluhů domácností živnostníků na celkové zadluženosti sektoru domácností a přetrvává relativně nízký podíl problémových úvěrů. Přes růst zadluženosti českých domácností byla její míra ve vztahu k jejich hrubým disponibilním příjmům v roce 2013 pátá nejnižší v žebříčku zemí EU.

Zadluženost domácností včetně živností, Česká republika, 1999–2015

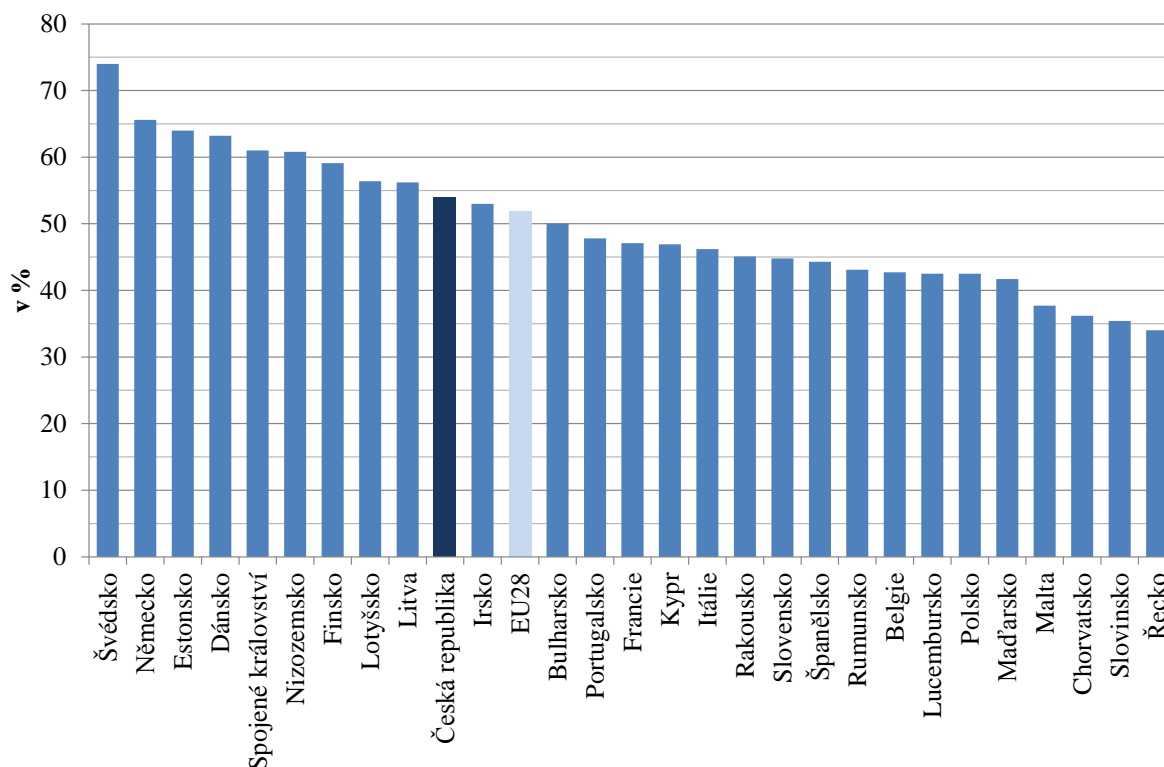

Zdroj: Česká národní banka

Míra zaměstnanosti starších pracovníků

Vývoj míry zaměstnanosti 55–64letých osob poznamenal období krize v letech 2008–2009. Růst míry zaměstnanosti v letech 2000–2008 byl zaznamenán jak u mužů, tak u žen. Zaměstnanost žen v celém sledovaném období dále rostla, zatímco u mužů je na konci dekády zaznamenán propad v důsledku ekonomické krize. V rámci EU je požadována 50% hranice, které však většina zemí nedosahuje. V ČR se míra zaměstnanosti této věkové skupiny pohybovala mírně nad úrovní EU28 (51,8 %) a dosahovala 54,0 %.

Míra zaměstnanosti osob ve věku 55–64 let, srovnání se zeměmi EU, 2014

Zdroj: Eurostat

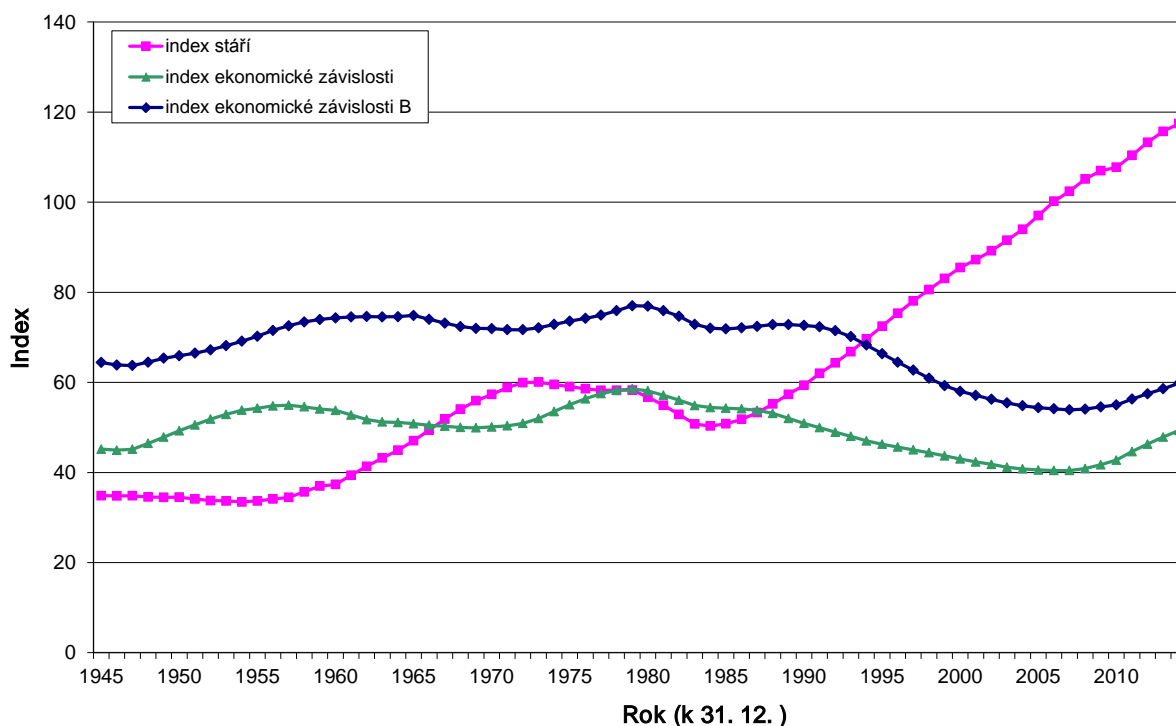
Index stáří a index závislosti

Indikátory hodnotí vzájemný poměr mezi hlavními věkovými složkami obyvatelstva, za které jsou považovány skupiny ve věku 0–14 let, 15–64 let, 65 a více let.

V rámci zemí EU se hodnoty indexu stáří k 1. lednu 2014 pohybovaly v širokém rozmezí od 57 (Irsko) do 159 (Německo), ČR se hodnotou 116 blížila průměru (119).

Index ekonomické závislosti, udávající počet osob ve věku 0–14 let a 65 a více let na sto osob ve věku 15–64 let, se v dlouhodobém pohledu neměnil tak výrazně jako index stáří. Z hlediska mezinárodního srovnání zůstává pod průměrnou hodnotou zemí EU. Na počátku roku 2014 připadlo v České republice na 100 osob ekonomicky aktivního věku 48 osob ekonomicky neaktivního věku, v zemích Evropské unie v průměru 52.

Index stáří a index ekonomické závislosti, ČR, 1945–2014

Zdroj: Český statistický úřad

Prioritní osa 2: Ekonomika a inovace

Osa se prioritně zaměřuje na podporu dynamiky národní ekonomiky a posilování konkurenceschopnosti (průmyslu a podnikání, zemědělství, služeb), dále na zajištění energetické bezpečnosti státu a zvyšování energetické a surovinové efektivity hospodářství a rovněž na rozvoj lidských zdrojů, podporu vzdělávání, výzkumu a vývoje.

Hrubý domácí produkt (HDP) na osobu

Ekonomický růst byl v dlouhodobém vývoji ovlivňován měnícími se vnějšími i vnitřními podmínkami. Do roku 2006 převažovaly příznivé vnitřní podmínky (s výjimkou let 1997–1998), zejména vysoký objem přímých zahraničních investic, růst zaměstnanosti, zvýšená aktivita a v jejím důsledku růst produktivity práce. Od roku 2007 se tempo růstu postupně zvolňovalo a vyústilo ve významný pokles HDP v roce 2009. Po následném dvouletém růstu (i když s nižšími tempy) došlo v letech 2012 a 2013 k dalšímu propadu. V mezinárodním srovnání se Česká republika v období 1995–2007 postupně blížila průměru HDP zemí EU28, v následujících letech se však tento trend obrátil. Z hlediska HDP vyjádřeného v paritě kupní síly patří ČR nepříliš lichotivé 17. místo a v roce 2014 dosahovala necelých 84 % ekonomické výkonnosti průměru zemí EU28, tedy stejně jako v roce 2007.

Příspěvky k vývoji HDP (bez vyloučení dovozu pro konečné užití), ČR, 2001–2014

V procentních bodech

Rok	HDP	Výdaje na konečnou spotřebu			Tvorba hrubého kapitálu		Saldo zahraničního obchodu
		celkem	z toho		celkem	z toho fixního	
			domácností	vlády			
2001	3	2,1		0,7	2	1,7	-1,1
2002	1,6	3	1,4	1,6	0,5	0,6	-2
2003	3,6	3,6	2,4	1,3	0	0,5	0
2004	4,8	0,9	1,6	-0,3	2	1	1,4
2005	6,5	1,1	1,5	0,1	1,6	1,9	3,2
2006	7,1	2	1,8	0,1	3,1	1,8	2
2007	5,5	2,1	1,9	0,1	4,3	3,8	-0,8
2008	2,5	1,5	1,3	0,2	0,3	0,7	0,8
2009	-4,7	0,9	-0,3	0,6	-5,5	-2,8	0,5
2010	2,1	0,5	0,5	0,1	1,1	0,3	0,5
2011	2	-0,5	0,1	-0,6	0,5	0,3	1,9
2012	-0,7	-1	-0,9	-0,2	-1	-0,7	1,3
2013	-0,7	0,6	0,2	0,4	-1,4	-1,2	0
2014	2	1,3	0,8	0,4	0,8	1,1	-0,1

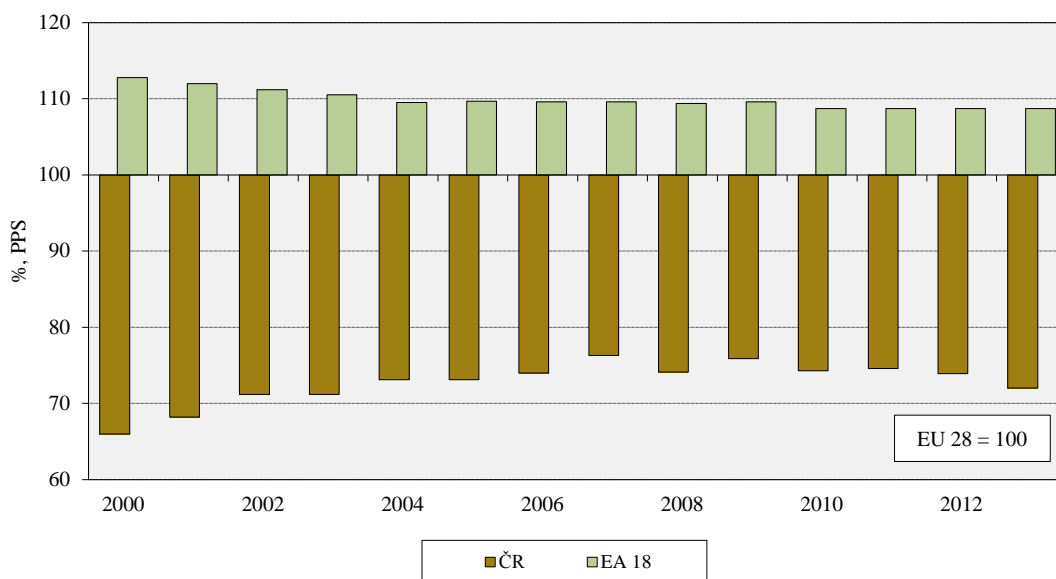
Poznámka: Vypočteno ze sezonně očištěných vstupních výdajů

Zdroj: Český statistický úřad

Produktivita práce

V období 1995–2014 rostla produktivita práce měřená jako HDP na jednoho zaměstnaného v ročním průměru o 2,2 %, avšak v tempech růstu byly zaznamenány četné výkyvy. V roce 2012 a 2014 bylo meziroční tempo produktivity práce záporné. Ve srovnání s EU28 produktivita práce zůstává nízká, nižší než v ČR je jen v Litvě, Lotyšsku, Bulharsku, Estonsku, Maďarsku, Polsku a Rumunsku.

HDP na 1 pracujícího, mezinárodní srovnání, 1995–2013

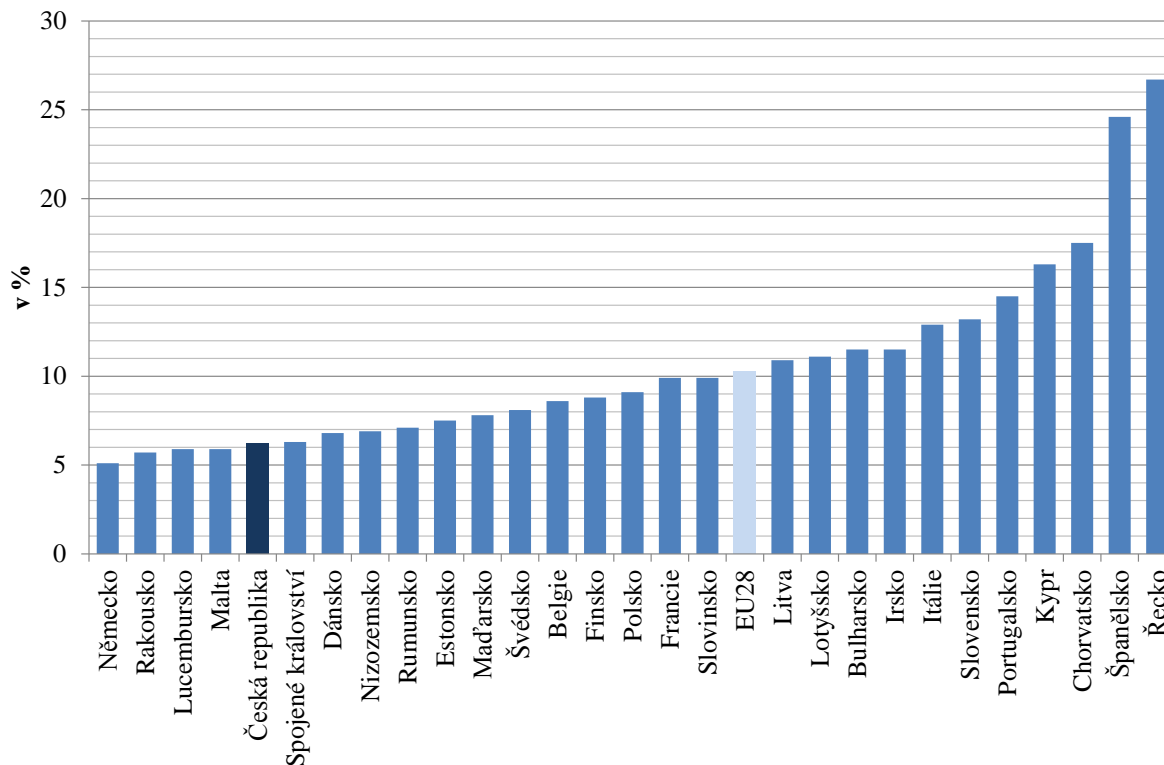
Zdroj: Eurostat

Autor kapitoly: Ing. Jana Bondyová (Český statistický úřad)

Obecná míra nezaměstnanosti

Míra nezaměstnanosti byla v roce 2014 v ČR (6,2 %) nižší než průměrná míra EU28 (10,3 %). Úroveň nezaměstnanosti v Evropě i v ČR se po období krize, kdy se zvyšovala, v posledních letech opět snižuje. Ve státech jižní a jihozápadní Evropy dosahuje znepokojivé úrovně kolem jedné čtvrtiny pracovní síly.

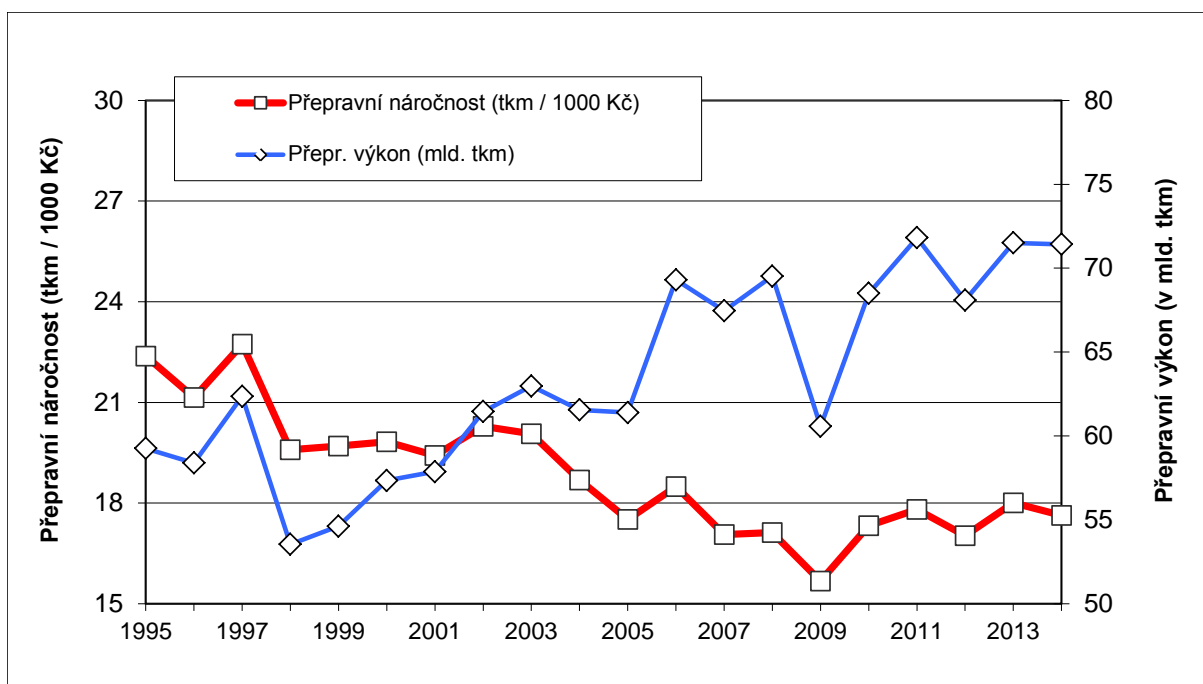
Míra nezaměstnanosti 15–64letých, mezinárodní srovnání (země EU), 2014

Přepavní náročnost v dopravě

Je uveden indikátor přepavní náročnosti osobní dopravy (oskm / tis. Kč HDP) a přepavní náročnosti nákladní dopravy (tkm / tis. Kč HDP). Vývoj obou indikátorů do velké míry kopíruje vývoj přepavních výkonů. Ve sledovaném období dochází zejména v nákladní přepravě jen v malé míře k oddělení křivek přepavních výkonů spojených se zátěží prostředí od křivek ekonomického výkonu. Pokud došlo k příznivému poklesu indikátoru, bylo to v důsledku poklesu ekonomiky, nikoliv opatření na snížení přepavní náročnosti. Co se týče skladby výkonů, nadále převažuje růst automobilové dopravy za současného mírného růstu výkonů veřejné dopravy. Mezinárodní srovnání je obtížné pro nízkou harmonizaci používané metodiky.

Přepavní náročnost a přepavní výkon v nákladní dopravě, ČR, 1995–2014

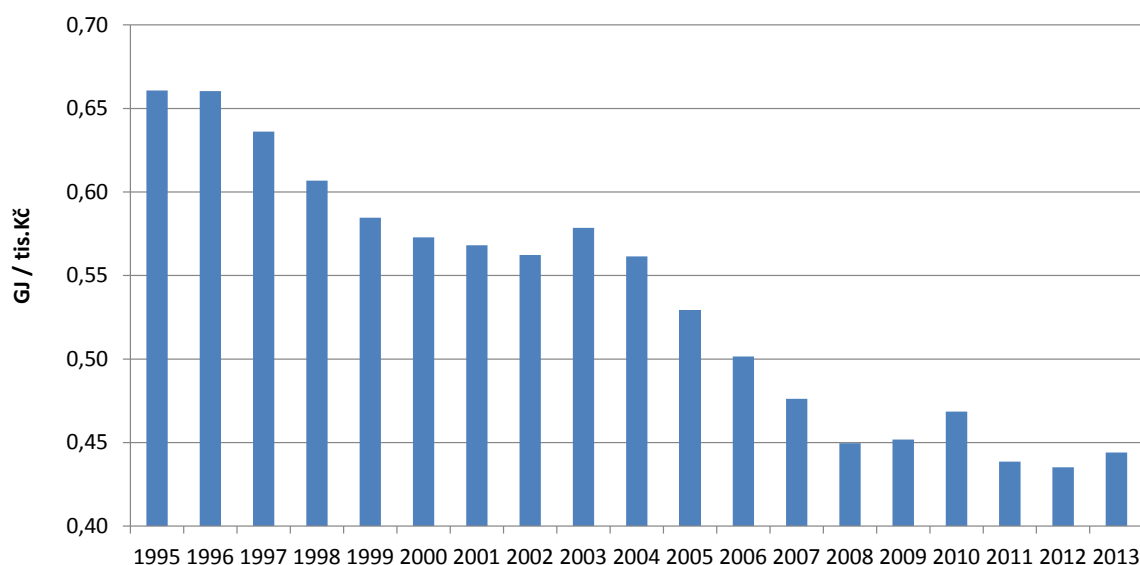

Zdroj: Ministerstvo dopravy ČR, Český statistický úřad

Energetická náročnost HDP

Za sledované období poklesla energetická náročnost HDP z původních 0,66 GJ / tis. Kč v roce 1995 na konečných 0,44 GJ / tis. Kč v roce 2013, což je pokles o 33 %. Průměrný pokles energetické náročnosti HDP za období 1995–2013 je cca 1,8 procentního bodu ročně. Dlouhodobým trendem tohoto indikátoru je setrvalý pokles, nicméně rychlost tohoto poklesu se v posledních letech snižuje. Na indikátoru se v časové řadě projevil výkyv typu ekonomické krize nebo spuštění JE Temelín. V posledních letech se na stagnaci tohoto indikátoru projevoval malý nebo téměř žádný ekonomický růst národního hospodářství a pouze mírně klesající spotřeba PEZ. V mezinárodním srovnání tohoto indikátoru patří ČR spíše k horším státům.

Energetická náročnost HDP, ČR, 1995–2013

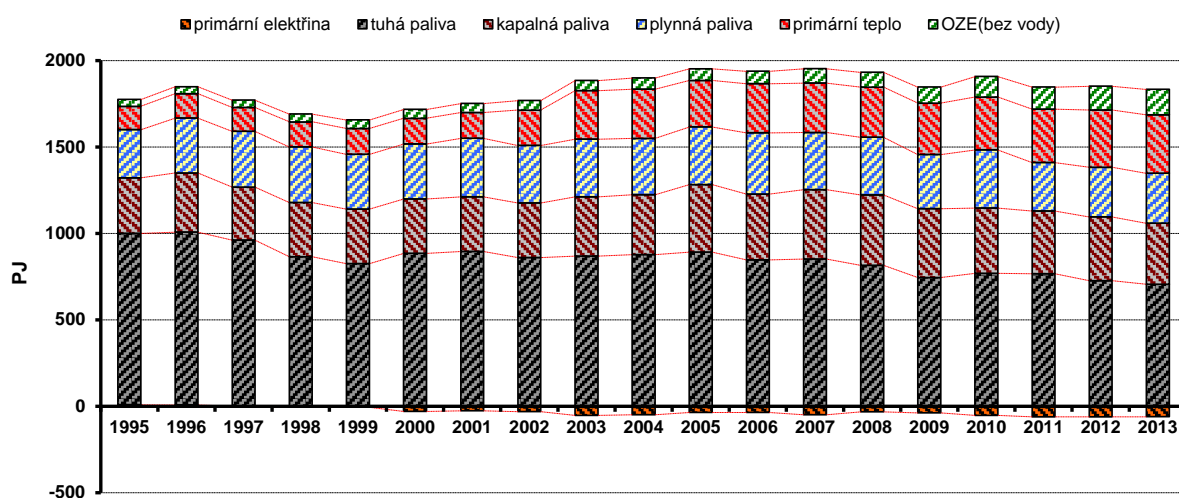

Zdroj: Český statistický úřad

Spotřeba primárních energetických zdrojů (PEZ)

Indikátor ukazuje celkový vstup energie, který je zapotřebí k zabezpečení chodu celé společnosti. Spotřeba PEZ v ČR od roku 1996 až do roku 1999 klesala tempem 3,8 % ročně. Naopak od roku 2000 do roku 2005 docházelo k průměrnému ročnímu růstu okolo 2,5 %. Jen v roce 2003 byla spotřeba PEZ plným provozem JE Temelín skokem zvýšena o 5,4 %. Od roku 2005 do roku 2013 docházelo k mírnému poklesu tak, že v roce 2013 dosáhla ČR úrovně roku 1995. Významný pokles v důsledku ekonomické krize je vidět v roce 2008. V posledních letech je viditelný pokles zastoupení tuhých paliv, tedy zejména uhlí, za kterým stojí úspory energie v domácnostech nebo přechod na obnovitelné zdroje energie a zemní plyn u některých průmyslových provozů a domácností. V mezinárodním srovnání se nachází ČR přibližně na úrovni Evropské unie nebo OECD (při výrazně nižší hodnotě HDP to zároveň znamená vysokou energetickou náročnost, viz předchozí indikátor).

Primární energetické zdroje, Česká republika, 1995–2013

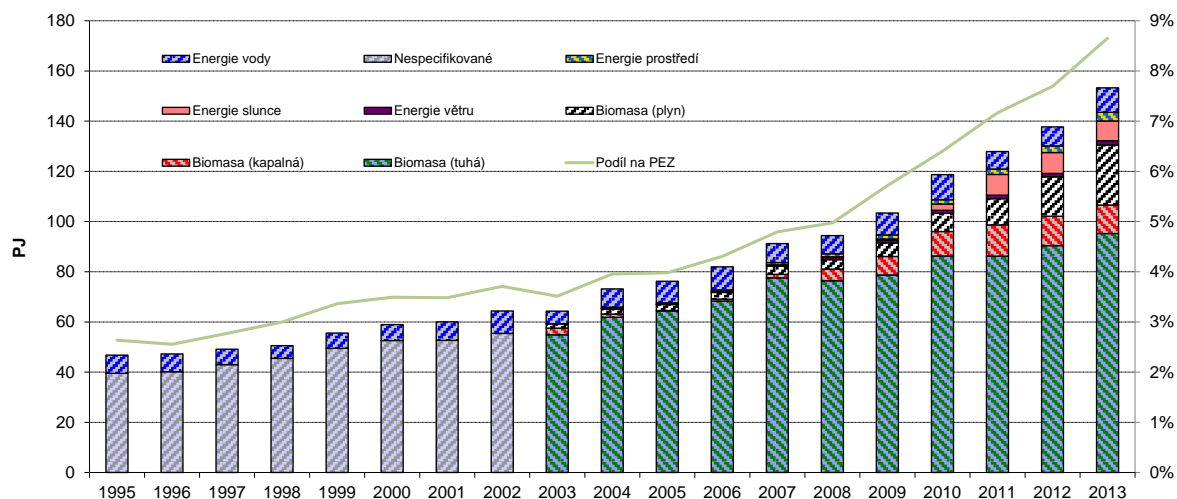
Zdroj: Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, Český statistický úřad

Podíl energie z obnovitelných zdrojů

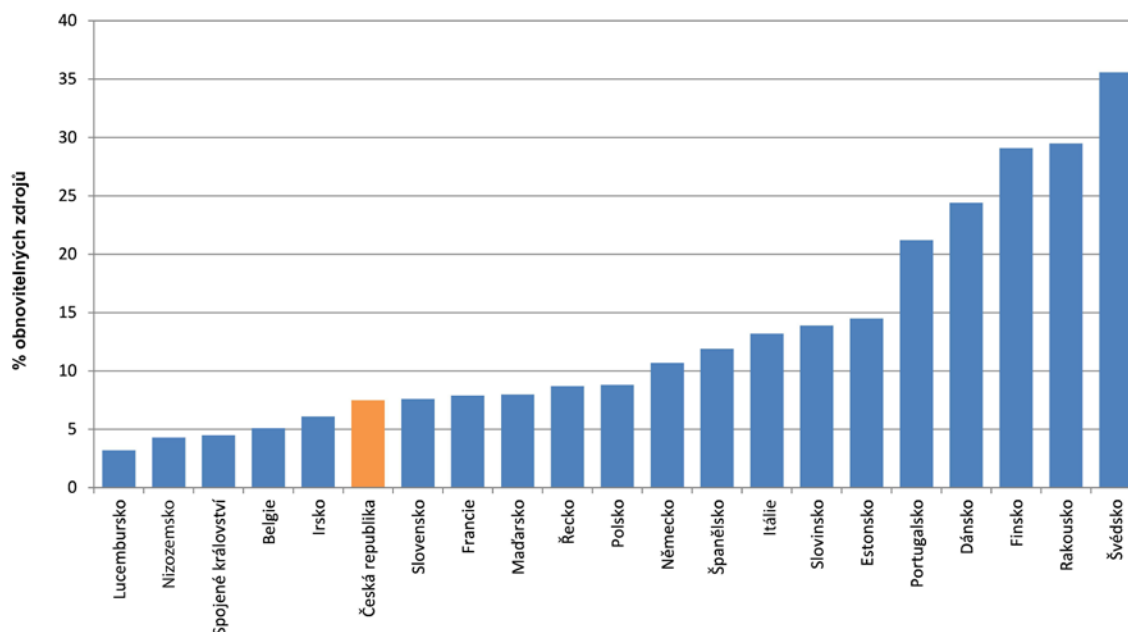
U obnovitelných zdrojů energie (OZE) hraje v roce 2013 největší roli biomasa. V roce 2003 dosáhly OZE 3,5 % z celkové spotřeby primárních zdrojů. V roce 2013 již tento podíl dosáhl téměř 9 %. V posledních letech se na růstu tohoto indikátoru projevuje tzv. solární boom i obrovský nárůst produkce bioplynu z bioplynových stanic, poté co garantované výkupní ceny nastartovaly masivní nárůst těchto typů OZE. Dlouhodobým cílem Aktualizované státní energetické koncepce je do roku 2040 dosáhnout produkce 17–22 % primárních energetických zdrojů (což odpovídá zhruba 270–410 PJ) z obnovitelných zdrojů. Ke splnění tohoto cíle je nutno dosáhnout zhruba zdvojnásobení celkové produkce OZE. V porovnání s ostatními státy EU dosahuje Česká republika nízkých hodnot, a to i ve srovnání se zeměmi, které mají přibližně podobné geografické a klimatické podmínky (např. Německo, Maďarsko, Polsko, Slovensko).

Obnovitelné zdroje energie, ČR, 1995–2013

Zdroj: Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, Český statistický úřad, International Energy Agency (IEA)

Podíl obnovitelných zdrojů na prvotních energetických zdrojích (PEZ), mezinárodní srovnání, 2012

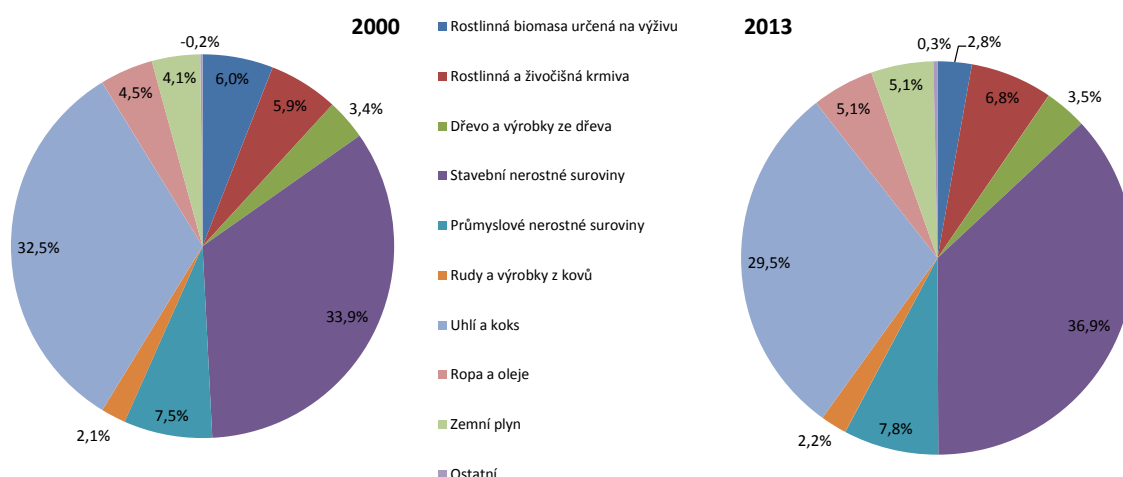

Zdroj: OECD (2015), Renewable energy (indicator).

Materiálová spotřeba

Materiálová spotřeba je sledována pomocí indikátorů domácí materiálové spotřeby (DMC), která je sumou fyzického množství vytěžených surovin a vyprodukované biomasy, které byly získány na území daného státu. K tomu jsou přičítány dovozy a odečítány vývozy. Za celé sledované období od roku 1990 do roku 2013 klesla DMC o 38 % (z 296 mil. tun na 155 mil. tun). K poklesu docházelo zejména do roku 2002, poté materiálová spotřeba rostla až do roku 2007, kdy opět začala klesat. Materiálová náročnost je vypočtena jako podíl DMC a HDP. Tento indikátor víceméně trvale klesá. Znamená to, že za celé sledované období došlo k oddělení křivek zátěže životního prostředí a ekonomické výkonnosti, i když od roku 1994 se často jednalo pouze o relativní oddělení (nižší růst DMC než HDP). DMC na osobu v ČR je o 10 % vyšší, než je průměr EU27, což je především dáno vysokou spotřebou fosilních paliv. Naopak spotřeba biomasy je relativně nízká. Materiálová náročnost ČR je o cca 33 % vyšší, než je průměr EU28, vyšší materiálovou náročností než ČR mají především některé další nové země EU (Rumunsko, Estonsko, Bulharsko, Lotyšsko a Polsko).

Domácí materiálová spotřeba (DMC) v členění podle skupin materiálů, ČR, 2000, 2013

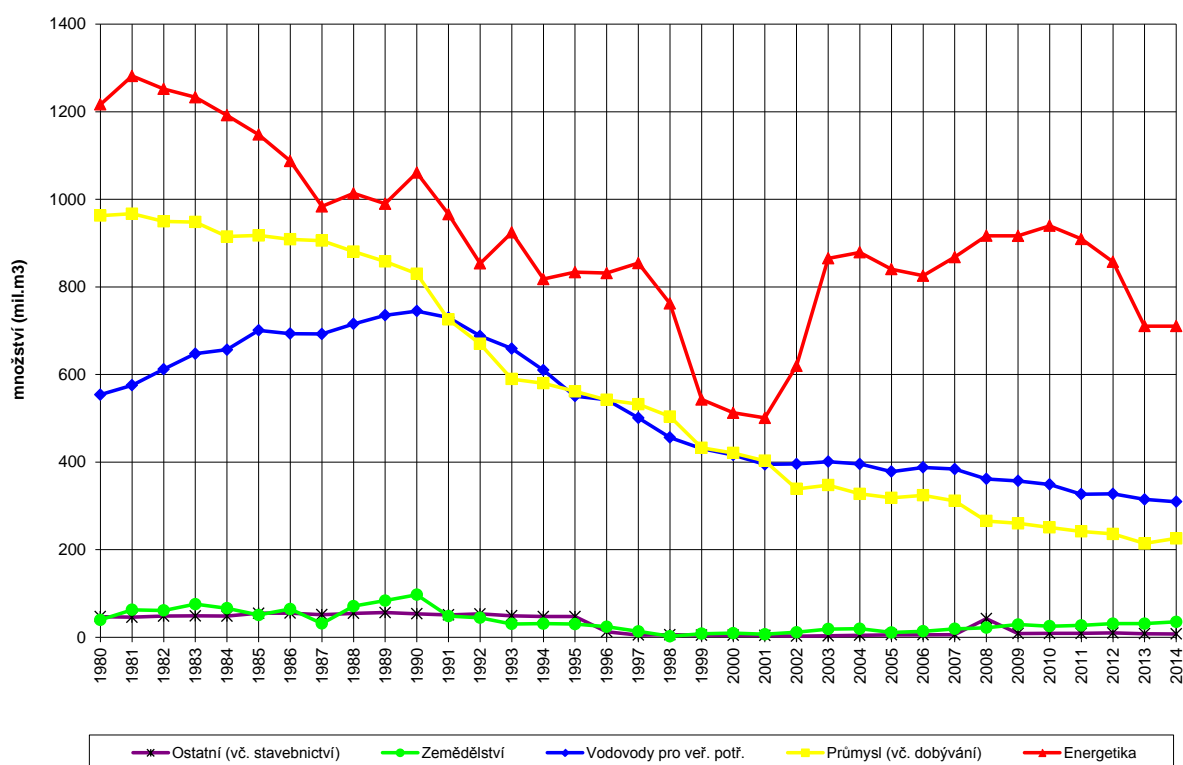

Poznámka: Položka Ostatní zahrnuje živočišnou biomasu určenou k výživě, ostatní biomasu a ostatní fosilní paliva a produkty
 Zdroj: Český statistický úřad

Odběry povrchových a podzemních vod podle sektorů

Po roce 1990 nastal v důsledku nápravy hodnotových vztahů za poskytované vodohospodářské služby a změnou struktury průmyslové a zemědělské výroby významný pokles využívání vodních zdrojů ve všech oblastech užívání vody. U odběrů povrchové vody pro veřejné vodovody došlo k celkovému snížení o více než 58 %, v zemědělství o necelých 64 % a v průmyslu o téměř 73 %. Odběry povrchové vody výrazně převažují nad odběry vod podzemních. V mezinárodním srovnání ČR vykazuje nižší odběry vod na obyvatele než většina evropských států.

Odběry povrchových vod, ČR, 1980–2014

Zdroj: Ministerstvo zemědělství ČR, s. p. Povodí, Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. M., v. v. i.

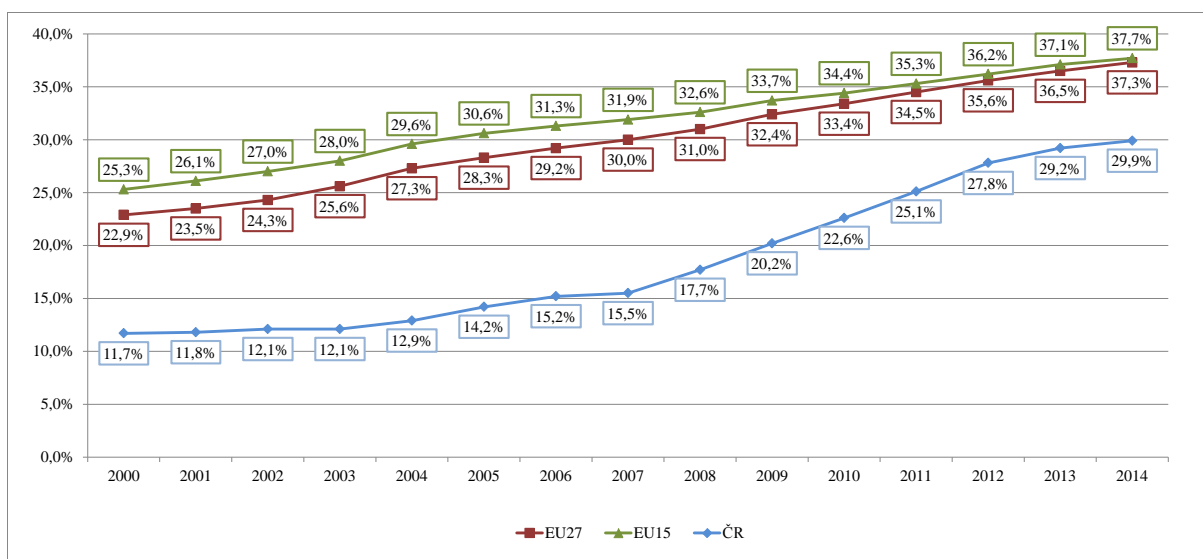
Nakládání s odpady podle hlavních způsobů nakládání

Od roku 2002 dochází k pozvolnému pozitivnímu trendu, kdy se snižuje podíl odstraněných odpadů a zvyšuje se podíl energeticky a materiálově využitých odpadů. Z hlediska struktury dle jednotlivých způsobů nakládání s odpady převažuje v rámci materiálově využitých odpadů jejich využití na terénní úpravy a recyklace anorganických materiálů a kovů. Nejčastějším způsobem odstraňování komunálních odpadů i nadále zůstává skládkování odpadů, které má významné negativní dopady zejména z hlediska krajinného rázu, příp. i dopady na lidské zdraví.

Nejvyšší dosažené vzdělání

Vzhledem k historickému vývoji vzdělávací soustavy v ČR se naše země tradičně řadí mezi státy s vysokým podílem obyvatel s alespoň vyšším sekundárním vzděláním, podíl obyvatel ve věku 20–24 let zde převyšuje evropský průměr o 8,6 procentního bodu. Rozdíl mezi hodnotami za země Evropské unie a Českou republiku se však postupně snižuje. Dlouhodobě výrazně roste význam terciárního vzdělávání, kde se podíl obyvatel ve věkové kategorii 25–34 let za uplynulých 15 let téměř ztrojnásobil (z 11,7 % na 29,9 %), i přesto však ještě zůstává pod průměrem zemí Evropské unie, aktuálně o 7,4 %.

Podíl obyvatel ve věku 25–34 let s terciárním vzděláním, mezinárodní srovnání, 2000–2014

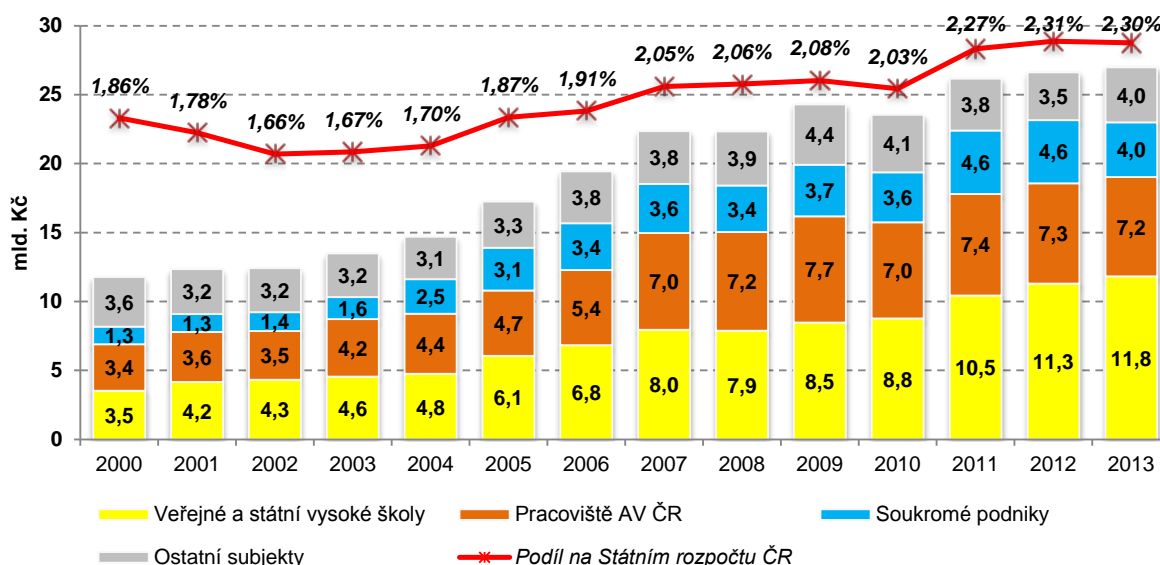

Zdroj: Eurostat

Výdaje na výzkum a vývoj

Celkové výdaje na výzkum a vývoj (VaV) zahrnují veškeré neinvestiční a investiční výdaje vynaložené na VaV prováděný na území státu. Podniky, veřejné vysoké školy a veřejné výzkumné instituce od roku 2005 do roku 2013 utratily za provedený VaV v ČR téměř 500 mld. Kč. Od roku 2010 vzrostly celkové investice do VaV v ČR téměř o polovinu (25 mld. Kč) až na hodnotu 77,9 mld. Kč v roce 2013. Na tomto nárůstu se podílely především veřejné zahraniční zdroje, které vzrostly z 2,2 mld. Kč v roce 2010 na 12,6 mld. Kč v roce 2013 a jejich podíl na celkovém financování VaV v ČR tak dosáhl již 16 % a ve vysokoškolském VaV dokonce 37 %. Vedle výdajů ze státního rozpočtu a fondů EU vzrostly v posledních třech letech i investice ze soukromých zdrojů. V roce 2013 dosáhl v ČR podíl celkových výdajů na VaV ve vztahu k HDP svého maxima, a to ve výši 1,9 %. V mezinárodním srovnání ČR v tomto ukazateli dohnala průměr zemí EU28 a předběhla nejen všechny země jižní Evropy, ale i Irsko nebo Velkou Británii. Výdaje na vědu a výzkum však zůstávají stále výrazně nižší než u lídrů v tomto indikátoru – evropských zemí jako Finsko, Švédsko nebo Švýcarsko či mimoevropských zemí OECD, jako je Izrael, Korea, Japonsko nebo USA.

Veřejné výdaje na VaV podle hlavních příjemců, ČR, 2000–2013

Zdroj: Český statistický úřad

Přístup k internetu

Podobně jako mobilní telefon se také internet stal neodmyslitelnou součástí pracovního i osobního života většiny obyvatel ČR. Jeho využívání se stalo naprostým standardem ve státní správě a podnikatelském sektoru, kde ho již v roce 2005 využívaly téměř všechny organizace. I přes prudký nárůst počtu domácností s připojením k internetu v posledních letech nebyla v roce 2014 k internetu připojena stále více než čtvrtina z nich, a v případě domácností důchodců dokonce 90 %.

V případě vybavenosti domácností internetem nedosahuje Česká republika průměru EU28. Jiná situace platí v případě jednotlivců používajících internet. V roce 2014 bylo poprvé procento jednotlivců používajících internet v Česku (80 % uživatelů internetu ve věku 16 až 74 let) vyšší než v průměru za všechny státy EU28 (78 %). Pokud jde však o využívání internetu ve vztahu k veřejné správě jednotlivci, patří ČR v rámci zemí EU jedno z posledních míst.

Prioritní osa 3: Rozvoj území

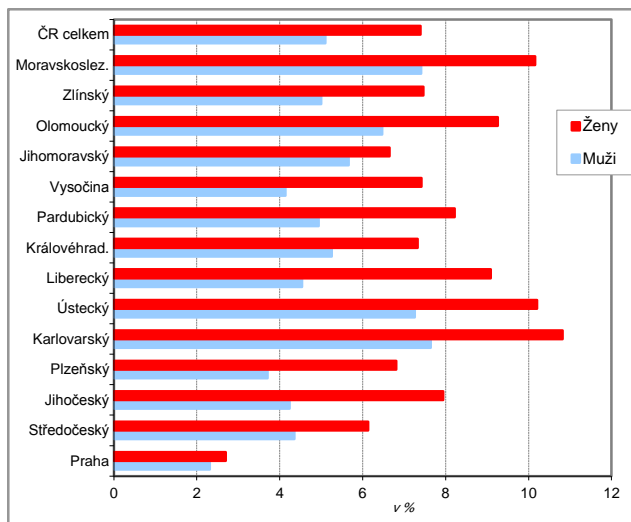
Osa se prioritně věnuje upevňování územní soudržnosti, zvyšování kvality života obyvatel území a účinnějšímu prosazování strategického územního plánování.

Dřívější prohlubování regionálních rozdílů v HDP, v nezaměstnanosti a ve výdajích na VaV v rámci ČR se od roku 2007 zastavilo.

V průběhu roku 2013 došlo ve většině regionů na trhu práce k pozitivnímu obratu, který trvá dosud. Obnovení ekonomického růstu se promítlo v širší nabídce volných pracovních míst. Mezi roky 2013 a 2014 se obecná míra nezaměstnanosti snížila ve všech krajích (nejvíce ve východních Čechách a na severu Moravy), pouze v kraji Jihočeském stagnovala, avšak stále na hodnotách nižších než republikový průměr. Relativní disparity celkové míry nezaměstnanosti se mezi kraji v době recese snížily. Ve všech regionech předstihovaly ženy v nezaměstnanosti muže, nejvíce na Liberecku. Téměř 45 % nezaměstnaných tvořily osoby nezaměstnané dlouhodobě, na Karlovarsku (55 %) byl tento podíl v roce 2014 oproti Praze a Královéhradecku či Zlínsku téměř dvojnásobný. Podíl dlouhodobě nezaměstnaných uchazečů mezi roky 2010 a 2014 ve většině krajů stagnoval, neodlišoval se významně ani

podle pohlaví, ale podle vzdělání (dvě třetiny nezaměstnaných se základním vzděláním na Ústecku a Karlovarsku byly v roce 2014 bez práce déle než rok). Regionální disparity míry celkové nezaměstnanosti jsou do značné míry ovlivněny právě osobami se základním vzděláním.

Obecná míra nezaměstnanosti mužů a žen v krajích, ČR, 2014

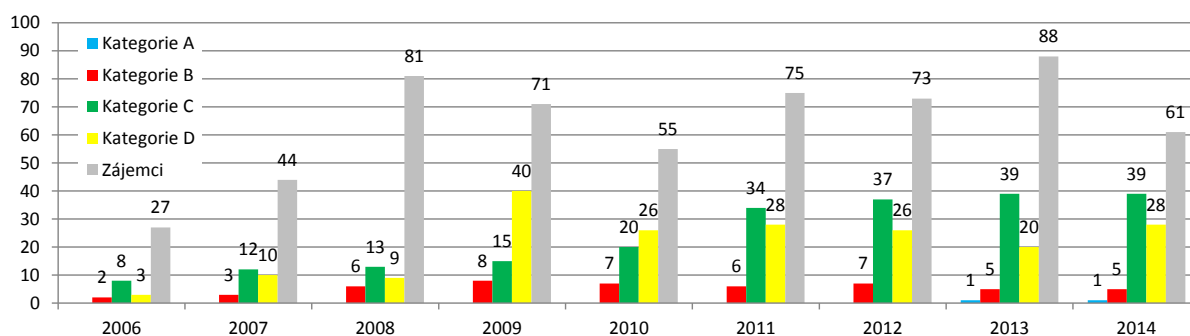
Zdroj: Český statistický úřad

Municipality zapojené do realizace Místní Agendy 21

Místní Agenda 21 (MA21) je oficiální metodou podpory kvality veřejné správy v ČR, která sleduje nastavení klíčových procesů postupu k udržitelnému rozvoji na úrovni územní veřejné správy (zejména města, kraje, obce, mikroregiony). Metoda přímo navazuje na dokument Agenda 21, který byl přijat na summitu OSN v Rio de Janeiru (1992). Kvalitně fungující MA21 zahrnuje celkový systém postupu k udržitelnosti – aktivní komunikaci s veřejností, kvalitní strategické plánování a širokou paletu nástrojů veřejné správy, včetně systému financování. Zapojené municipality jsou pravidelně hodnoceny podle Kritérií MA21, schválených Radou vlády pro udržitelný rozvoj. Celostátní systém MA21 garantuje mezirezortní Pracovní skupina pro MA21 při RVUR. Většina realizátorů MA21 v České republice je sdružena v municipální asociaci Národní síť Zdravých měst ČR (<http://www.nszm.cz>).

Od roku 2006 byl zaznamenán růst počtu municipalit realizujících MA21. V současné době je registrováno v Databázi MA21 134 municipalit (města, obce, mikroregiony, kraje, místní akční skupiny). Počet municipalit s vysokou úrovní MA21 (kategorie „B“) se od roku 2008 nemění (6–8 municipalit); v zapojení obcí a regionů v rámci republiky existují výraznější rozdíly. Příkladem dobré praxe je Chrudim, která v letech 2013–2014 získala nejvyšší kategorii „A“ MA21.

Počet municipalit registrovaných v Databázi MA21, ČR, 2006–2014

Poznámka: Pokles počtu municipalit v kategorii „Zájemci“ především v letech 2010 a 2014 je způsoben vyřazením neaktivních subjektů z Databáze MA21

Zdroj: CENIA

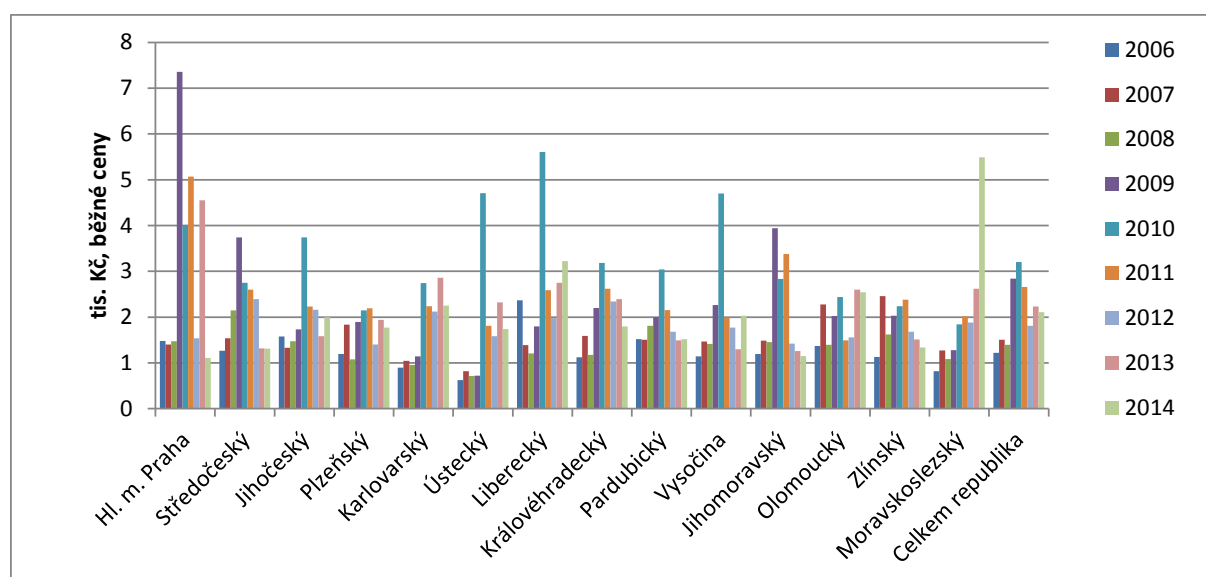
Migrační saldo venkovských obcí

Venkovské obce v ČR zaznamenávají zvyšující se migrační přírůstky pravidelně již od poloviny 90. let, ale od roku 2008 dochází nejprve ke stabilizaci a poté k poklesu. Ve venkovských obcích žije 3,12 mil. obyvatel. Počet obyvatel zde roste hlavně vlivem stěhování osob z velkých měst ČR (suburbanizace), přílivem cizinců ze zahraničí a od roku 2007 i přirozenou měnou. Do migrační aktivity se promítá i nabídka dostupných pracovních míst, proto stále nacházíme téměř třetinu venkovských obcí s migračními úbytky.

Celková výše příjmů na jednoho obyvatele a dluhová služba v krajích

Diferenciace příjmů jednotlivých krajů na obyvatele zůstává v čase přibližně konstantní, a z dat tedy nevyplývá, že by docházelo k vyrovnávání mezi jednotlivými kraji, které se s výjimkou Prahy od sebe příliš neliší. V oblasti dluhové služby, která byla před rokem 2009 na relativně stabilní úrovni, došlo během let 2009 a 2010 u většiny krajů k výraznému posunu směrem vzhůru. V letech 2011–2014 pak dochází ke snižování dluhové služby. Ta ovšem nadále zůstává nad hodnotami z předkrizových let.

Dluhová služba na 1 obyvatele v krajích, ČR, 2006–2014

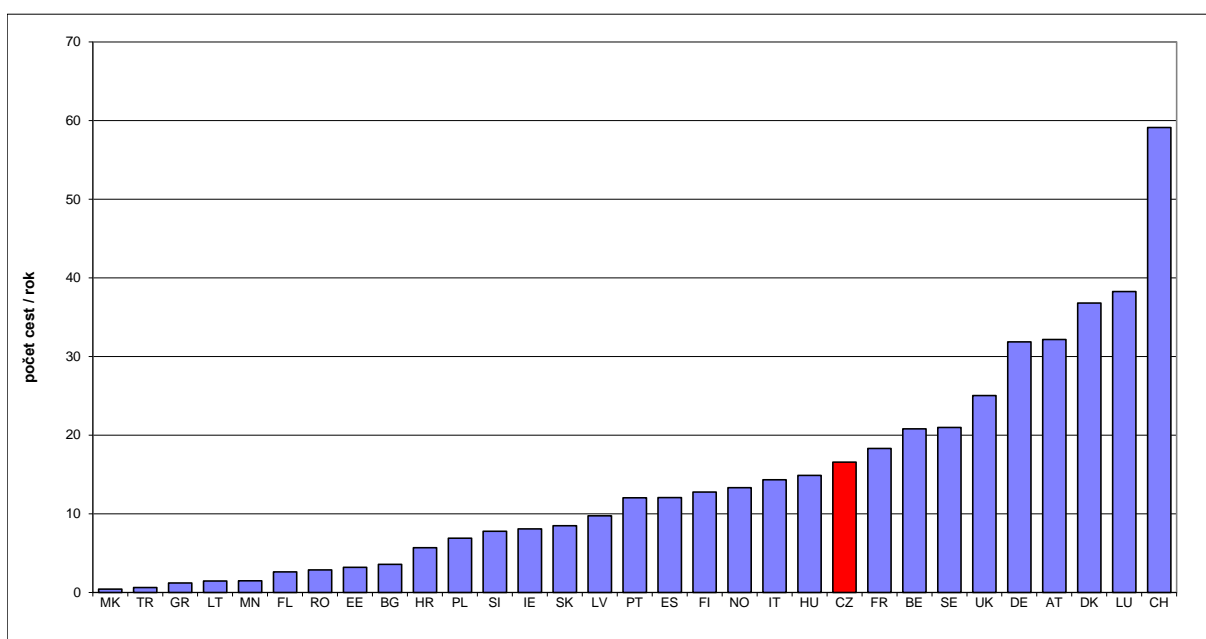
Zdroj: ARIS, CSÚIS, Český statistický úřad

Přeprava cestujících veřejnou silniční a železniční dopravou v krajích

V meziročním srovnání lze u většiny regionů pozorovat pomalý sestupný trend, tedy že obyvatelé cestují veřejnou dopravou méně a postupně přecházejí na individuální automobilovou dopravu. Jedinými regiony, kde v meziročním srovnání bylo možné pozorovat nárůst, jsou Praha a Jihomoravský kraj, což se však v roce 2014 změnilo. Přisoudit to lze rozsáhlým výlukovým činnostem v okolí železničních uzlů, které narušovaly pravidelnost a spolehlivost dopravy. V posledním období narostly výkony v Pardubickém a v Libereckém kraji, což poukazuje na úspěšnost při zavádění plnohodnotného integrovaného dopravního systému. Pokud jde o různé typy dopravy, po železnici cestují nejméně obyvatelé Jihočeského kraje a Vysočiny, nejvyšších hodnot dosahuje okolí Prahy a Jihomoravský kraj. V mezinárodním srovnání dosahuje ČR průměrných hodnot.

Přeprava cestujících v železniční dopravě v počtu cest na obyvatele za rok, mezinárodní srovnání, 2013

Poznámky: AT – Rakousko; BE – Belgie; BG – Bulharsko; CH – Švýcarsko; CZ – Česká republika; DE – Německo; DK – Dánsko; EE – Estonsko; ES – Španělsko; FI – Finsko; FL – Lichtenštejnsko; FR – Francie; GR – Řecko; HR – Chorvatsko; HU – Maďarsko; IE – Irsko; IT – Itálie; LT – Litva; LU – Lucembursko; LV – Lotyšsko; MK – Makedonie; MN – Černá Hora; NO – Norsko; PL – Polsko; PT – Portugalsko; RO – Rumunsko; SE – Švédsko; SI – Slovinsko; SK – Slovensko; TR – Turecko; UK – Spojené království

Zdroj: Eurostat

Přístup k internetu v krajích

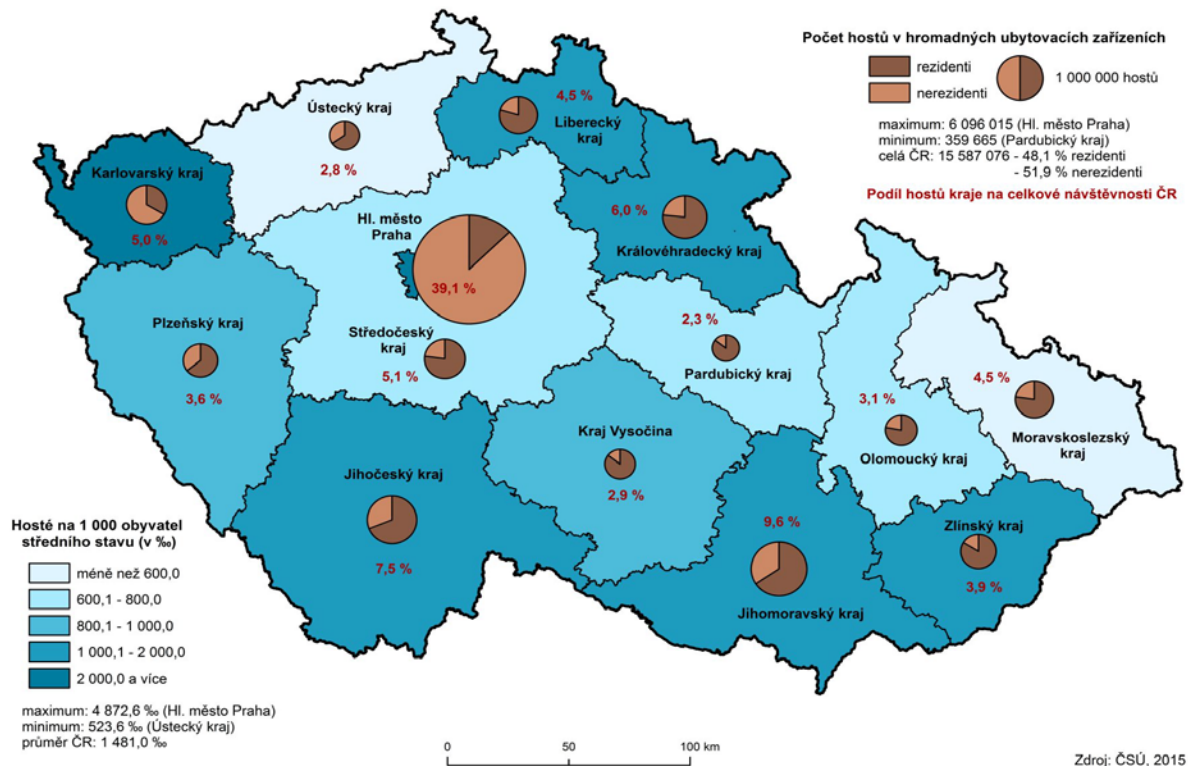
Nejvyšší podíl domácností s přístupem k internetu je zaznamenán v Praze, kde byly v roce 2013 k internetu připojeny téměř tři čtvrtiny domácností. Nejméně domácností s internetem se nacházelo v Usteckém a Olomouckém kraji, kde je internetem vybaveno pouze 62 % domácností.

Počet hostů v hromadných ubytovacích zařízeních v krajích

V roce 2014 dosáhl počet ubytovaných hostů v hromadných ubytovacích zařízeních (minimálně 5 pokojů nebo 10 lůžek sloužících pro účely cestovního ruchu, HUZ) v celé České republice 15,6 mil., což bylo o 1,2 % více než v roce 2013. V regionálním pohledu

návštěvnosti dlouhodobě dominuje Praha, jejíž podíl činil 39,1 % hostů, na druhém místě byl Jihomoravský kraj (9,6 %). Nejméně hostů přijelo do kraje Pardubického (2,3 %). Na celkové příznivých výsledcích se podíleli především zahraniční návštěvníci, kteří tvoří 51,9 % ubytovaných hostů. Většina z nich volí ubytování v Praze.

Hosté v hromadných ubytovacích zařízeních v krajích ČR, 2014

Zdroj: Český statistický úřad

Výdaje na kulturu v krajích

Dlouhodobý růst nominální výše veřejných výdajů na kulturu byl v ČR v letech fiskální konsolidace zastaven, v roce 2012 dosáhly tyto výdaje 25 mld. Kč. V následujících dvou letech nastalo opět oživení a v roce 2014 výdaje již mírně převyšovaly 28 mld. Kč, především zásluhou vyšších výdajů na centrální úrovni. V relaci k hrubému domácímu produktu narostl podíl všech veřejných výdajů na kulturu z 0,59 % (rok 2001) na 0,67 % (v letech 2012–2014). V přepočtu na obyvatele vydávaly v období 2010–2014 nejvíce financí ze všech územních rozpočtů na kulturu Zlínsko (o třetinu nad úrovní ČR), Karlovarsko (o šestinu) a zejména Plzeňsko (o 40 %). Praha si v letech 2011–2014 pohoršila. Především vlivem nižších výdajů obcí výrazněji zaostávají pouze střední Čechy (o třetinu pod úrovní ČR), jejichž obyvatelé mohou své kulturní potřeby zčásti uspokojit v Praze. Domácnosti vydávaly v roce 2014 na jednoho člena na kulturu a rekreaci 9,5 % spotřebních výdajů, územní rozdíly jsou malé, procento výdajů mírně roste s velikostí obce, mezi regiony bylo nejvyšší v Praze.

Pokrytí území ČR schválenou územně plánovací dokumentací obcí

Územně plánovací dokumentace (ÚPD) zahrnuje územní plány sídelních útvarů pořizované v letech 1976 až 1998 (mnohé prošly řadou změn), územní plány obcí z let 1998–2006 a územní plány pořizované od roku 2007. Indikátor vyjadřuje míru koncepčního, plánovitého využívání území na úrovni měst a obcí (na krajské úrovni je zpracování a periodická aktualizace ÚPD již obligátní). Pokrytí území ČR platnou ÚPD má trvale rostoucí trend,

92,03 % k 31. prosinci 2014. Problémem zůstávají časté a v řadě případů účelové změny již schválených územních plánů.

Spokojenost s místním společenstvím

Indikátor odpovídá na otázku, jak jsou lidé spokojeni se svou obcí jako místem, kde žijí a pracují. Dále hodnotí pohled občanů na kvalitu a dostupnost veřejných služeb, kvalitu životního prostředí a veřejných prostranství a další otázky. Vyhodnocuje se pomocí standardizovaného dotazníkového šetření mezi vzorkem obyvatel města starších 18 let. Indikátor byl v období 2004–2013 sledován ve zhruba 25 městech České republiky, v řadě případů opakovaně. Spokojenost ve městech kolísá od 65 % spokojených (Ústecký kraj) po 95 % (Opava). Trendy v jednotlivých městech se liší v závislosti na místní situaci (např. nabídka práce a úroveň nezaměstnanosti), ale i situaci na národní úrovni. Ve srovnání s evropskými městy dosahují nejlepší česká města nadprůměrných výsledků, ostatní se blíží průměru či jsou pod ním. Průměrná míra spokojenosti v českých městech je vyšší než např. na Slovensku či jihu Itálie.

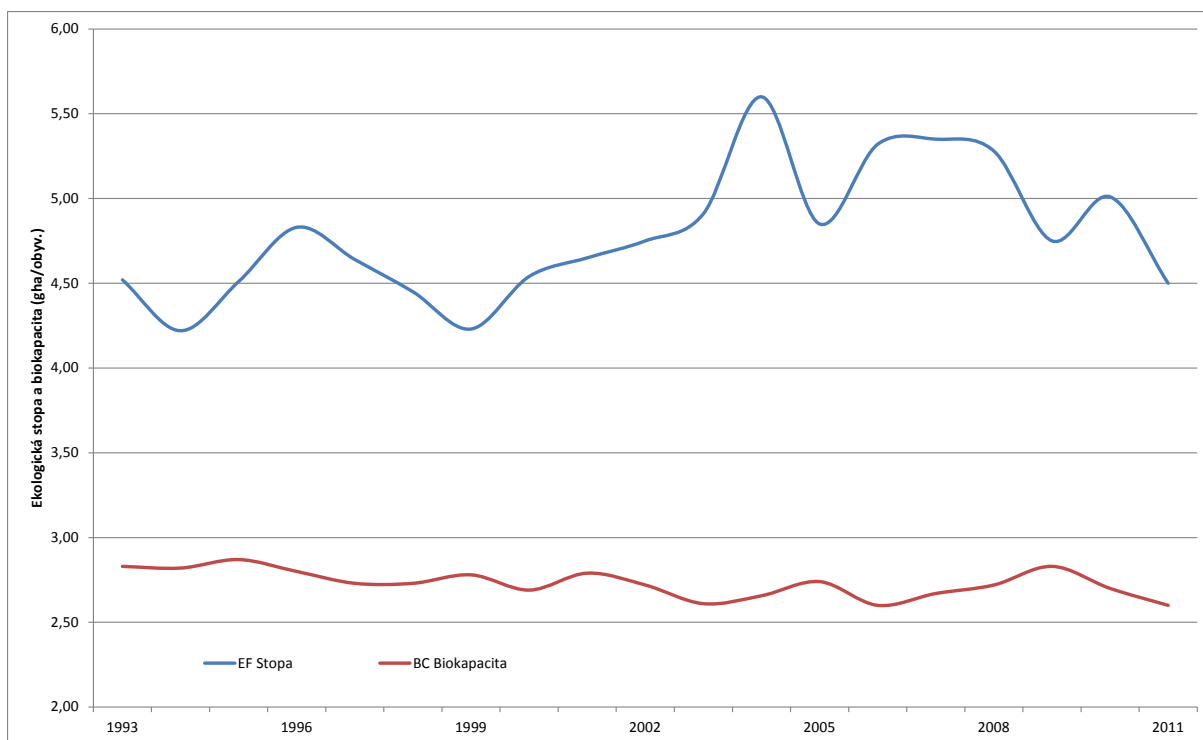
Prioritní osa 4: Krajina, ekosystémy a biodiverzita

Osa se prioritně věnuje ochraně krajiny jako předpokladu pro ochranu druhové diverzity, dále odpovědnému hospodaření v zemědělství a lesnictví a také adaptaci na změny klimatu.

Ekologická stopa

Ekologická stopa je indikátorem společenských nároků na dostupnou globální biokapacitu. Ukazuje celkovou míru přivlastňování obnovné kapacity prostředí jednotlivých států v rámci globálního sdílení zdrojů. Vyjadřuje míru souladu mezi dostupnou biologickou kapacitou prostředí a lidskými nároky na biokapacitu (stopou). Výsledná ekologická stopa je určena kombinací celkových nároků společnosti na ekosystémy, přičemž za bioproduktivní plochy jsou považovány obdělávaná půda, pastviny, lesní plochy, rybářská loviště a půda pro vázání uhlíku. Ekologická stopa se uvádí ve standardizovaných jednotkách globálních hektarů (gha).

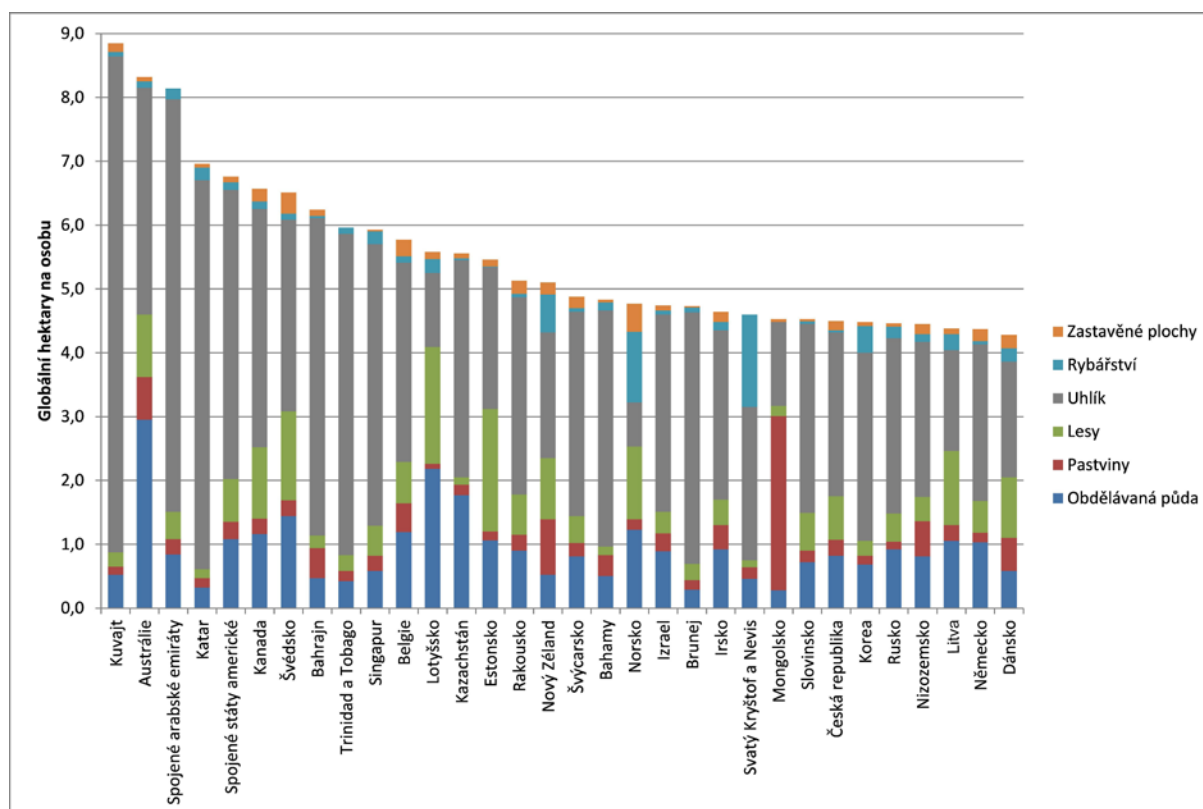
Ekologická stopa a biokapacita, ČR, 1993–2011

Zdroj: Global Footprint Network, Univerzita Karlova v Praze, Centrum pro otázky životního prostředí

Jednou z dominantních složek ekologické stopy bývá takzvaná uhlíková stopa, tedy ekvivalent globálních hektarů potřebných pro vstřebání emisí CO₂. Hodnota ekologické stopy ČR v roce 2015 (data z roku 2011) dosahuje 4,5 gha na obyvatele. Dostupná biokapacita dosahuje 22 milionů gha (2,6 gha na obyv.), ekologický dluh tedy dosahuje -1,9 gha na obyvatele. Ekologická stopa ČR v souvislosti s hospodářským útlumem v posledních letech poklesla, ekologický deficit se přesto za posledních 15 let téměř zdvojnásobil. ČR patří v mezinárodním srovnání ke státům s vyšší ekologickou stopou na obyvatele. Podle posledního hodnocení byla ČR zemí s 19. nejvyšší ekologickou stopou na světě.

Ekologická stopa podle jednotlivých kategorií, mezinárodní srovnání, 2011

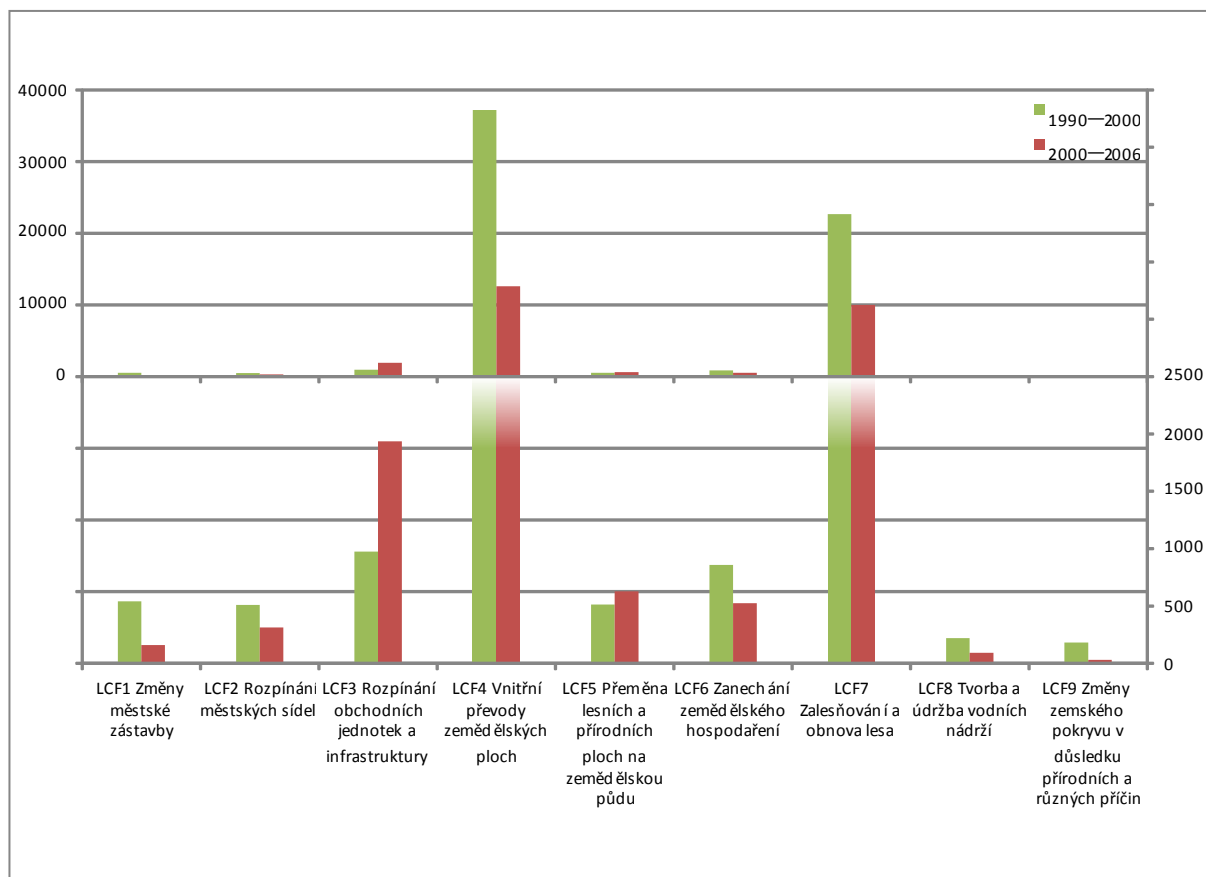

Zdroj: Global Footprint Network, Univerzita Karlova v Praze, Centrum pro otázky životního prostředí

Indikátor změn území a ekosystémů

K nejvýznamnějším trendům ve změně využití území a přeměně krajinného pokryvu stále patří rozpínání urbanizovaných oblastí, které v období 2000–2006 narostlo proti předchozímu období na intenzitě o 56 %. Naprostá většina nově zastavěných území zabírá ornou půdu a pastviny. Růst ploch pastvin z období 1990–2000 spojený s útlumem zemědělské výroby se v letech 2000–2006 výrazně zpomalil.

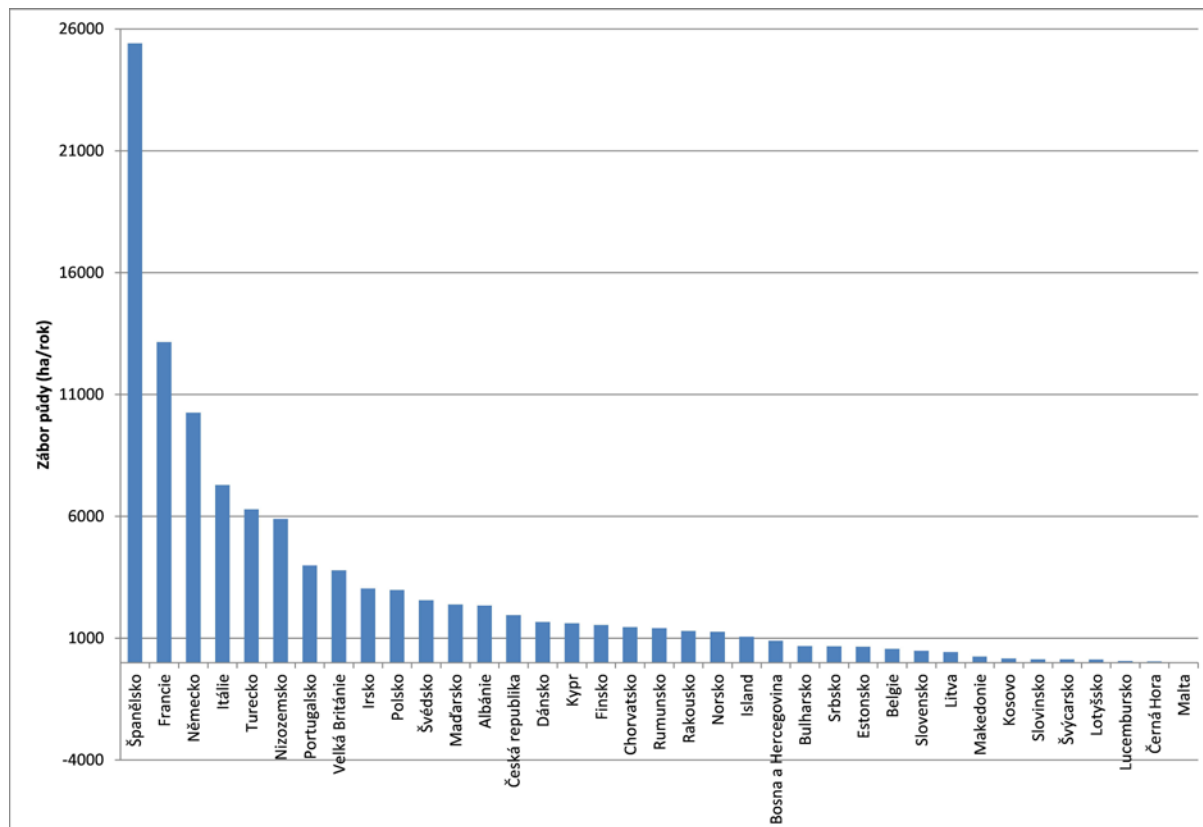
Intenzita změny území a ekosystémů (Land Cover Flows – LCF) v ha/rok dle hlavních příčin proměn území, ČR, 1990–2000 a 2000–2006.

Zdroj: Evropská agentura pro životní prostředí (EEA) a COŽP UK

Znepokojivým trendem je trvalý pokles rozlohy přírodě blízké vegetace. Jedním z nejzávažnějších problémů evropské krajiny je setrvalé rozrůstání zastavěných povrchů, mnohdy živelné. Rozvoj urbanizovaných území a ostatní infrastruktury zabral v období 2000–2006 v měřítku Evropy více než 637 tisíc hektarů. V České republice bylo v letech 2000–2006 zastavěno více než 13 tisíc hektarů zemědělské půdy, v evropském měřítku přispívá ČR k podílu zastavěných ploch necelými dvěma procenty (1,8 %).

Roční zábor půdy z důvodu urbanizace, mezinárodní srovnání, 2000–2006

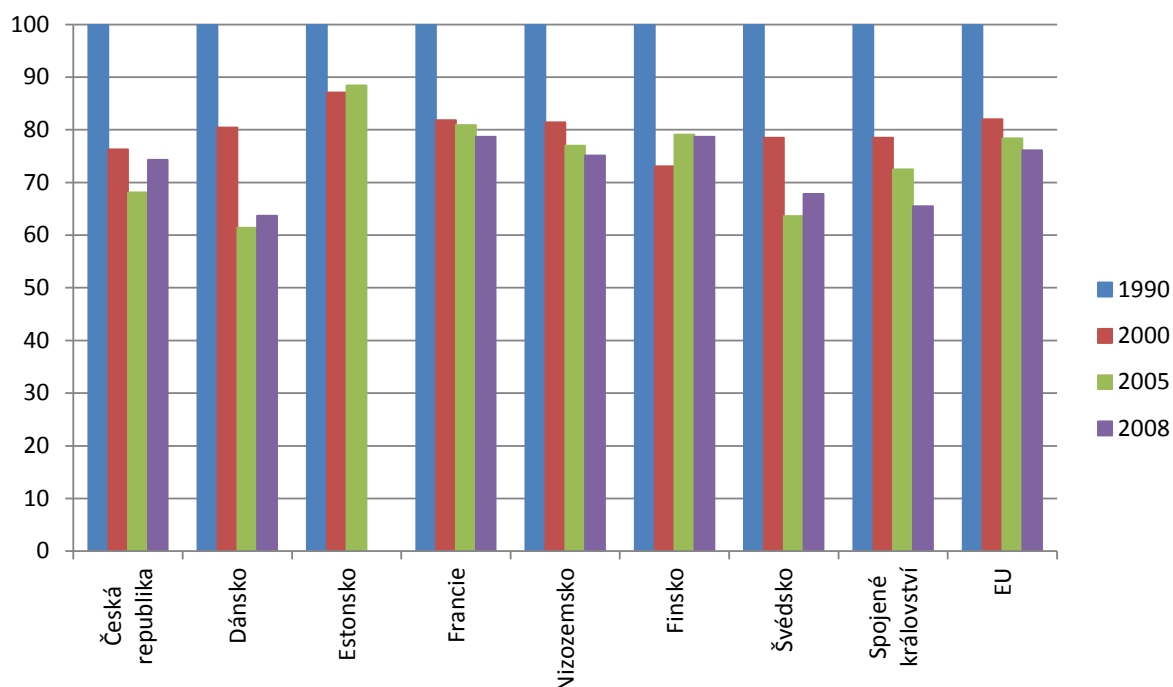

Zdroj: Evropská agentura pro životní prostředí (EEA)

Index běžných druhů volně žijících ptáků

Evropská unie stanovila závazek zastavit pokles biodiverzity do roku 2010, který se nepodařilo naplnit. Nicméně zmírnění poklesu biodiverzity zůstává jedním z hlavních cílů udržitelného rozvoje i environmentální politiky EU i ČR. Změny početnosti vybraných druhů slouží jako důležitý indikátor biodiverzity. Mezi nejlépe prozkoumané taxony, pro které lze sestavit relevantní indikátory vývoje početnosti a rozšíření v rámci ČR, patří ptáci. Početnost běžných druhů ptáků vykazuje za sledované období pokles. Na tomto poklesu mají především podíl ptáci zemědělské krajiny. Mezi lety 1982 a 2014 klesl počet ptáků zemědělské krajiny o 27,5 %, početnost populací lesních druhů ptáků klesla o 18,9 %. Hlavní příčinou je intenzifikace zemědělství a úbytek zemědělské půdy. Obdobné negativní trendy lze pozorovat v ostatních zemích EU.

Indikátor ptáků zemědělské krajiny, mezinárodní srovnání, 1990, 2000, 2005, 2008

Zdroj: Eurostat

Výdaje na ochranu životního prostředí

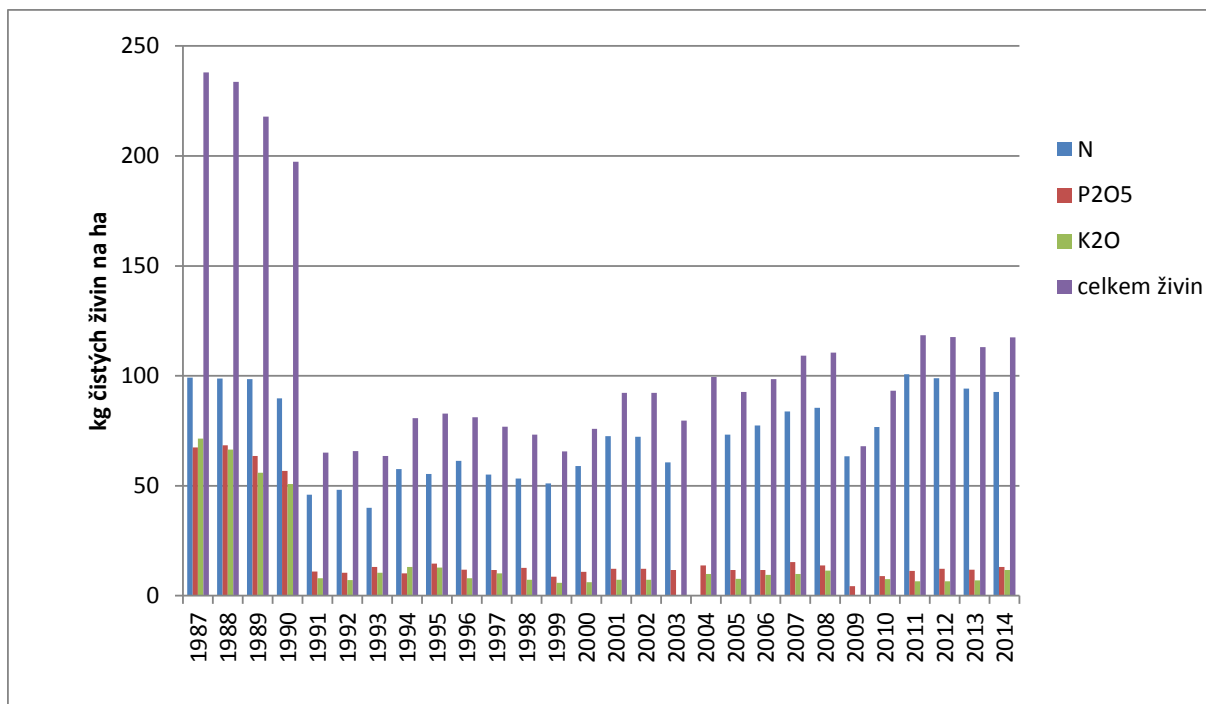
Výdaje na ochranu životního prostředí jsou tvořeny součtem investičních výdajů a neinvestičních nákladů, které vydávají všechny ekonomické subjekty. V roce 2013 činily celkové investice a neinvestiční náklady na ochranu životního prostředí 83,6 mld. Kč, v roce 2012 82,1 mld. Kč, tj. při meziročním srovnání došlo k nárůstu o 1,5 mld. Kč. Podíl na HDP v běžných cenách byl v roce 2013 2,0 %. Co se týče vývoje stavu financování z veřejných zdrojů, lze konstatovat, že podíl veřejných výdajů na HDP vykazoval v letech 2000–2014 stabilní či mírně rostoucí trend. V roce 2014 tento podíl činil v případě výdajů z centrálních zdrojů 0,9 % HDP a v případě výdajů z územních rozpočtů 0,8 % HDP. Ve srovnání s ostatními zeměmi EU investovala ČR od roku 2000 (společně s dalšími postkomunistickými zeměmi) do ochrany životního prostředí podstatně více prostředků, než činil průměr EU, z důvodů splnění přístupových kritérií.

Spotřeba základních živin v minerálních hnojivech

Spotřeba základních živin (NPK) v průmyslových hnojivech je považována za jeden z nejdůležitějších indikátorů zátěže prostředí v důsledku zemědělské činnosti. Udává množství aplikovaných hnojiv na jednotku zemědělské půdy. Po roce 1989 došlo k výraznému snížení používání průmyslových hnojiv především v důsledku zvýšení jejich ceny. Postupně se však množství spotřebovaných hnojiv zvyšovalo, a to až do roku 2011. V letech 2012–2014 celková spotřeba minerálních hnojiv spíše stagnovala. V roce 2007 jsme aplikovali více živin v minerálních hnojivech než většina zemí EU15. Tento trend byl potvrzen také v roce 2011, kdy se ČR zařadila mezi evropské státy s největší celkovou spotřebou minerálních hnojiv.

Spotřeba minerálních hnojiv, ČR, 1986–2014

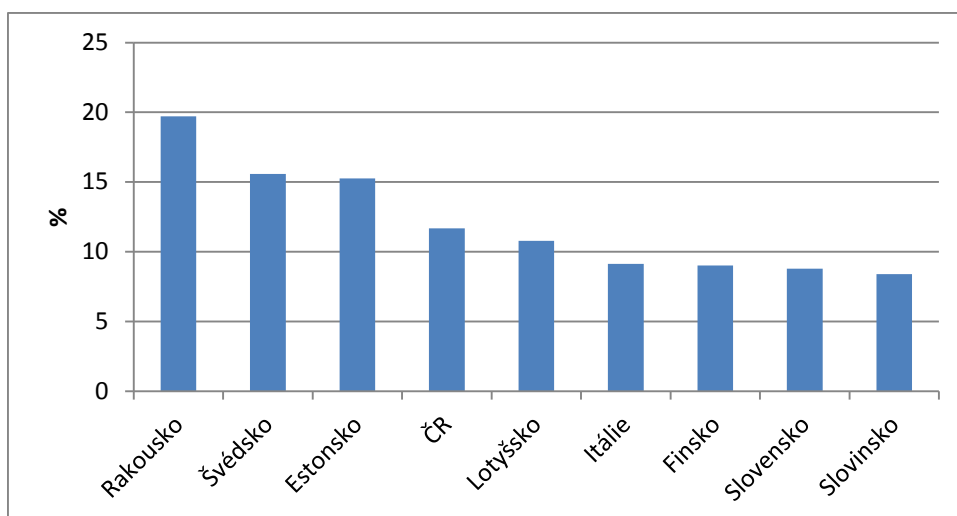

Zdroj: Ministerstvo zemědělství ČR

Podíl ekologického zemědělství

V ČR se vznik ekologického zemědělství datuje od roku 1990, kdy začaly ekologicky hospodařit první tři ekofarmy. Jejich počet rostl jen mírně, avšak v letech 2006–2011 došlo k prudkému nárůstu na 11,5 % podílu na celkovém zemědělském půdním fondu. V letech 2012–2014 došlo k pouze mírnému nárůstu podílu ekologických ploch, protože v těchto letech nebyly vypláceny dotace pro začínající ekologické zemědělce. Od roku 2015 jsou dotace znovu vypláceny, což se projevilo na nárůstu počtu ploch zařazených do režimu ekologického zemědělství, v červnu 2015 byl tento podíl již 12 %. Vyšších hodnot ekologického zemědělství dosahuje Rakousko, Švédsko a Estonsko.

Podíl zemědělské půdy v ekozemědělství, mezinárodní srovnání, 2013

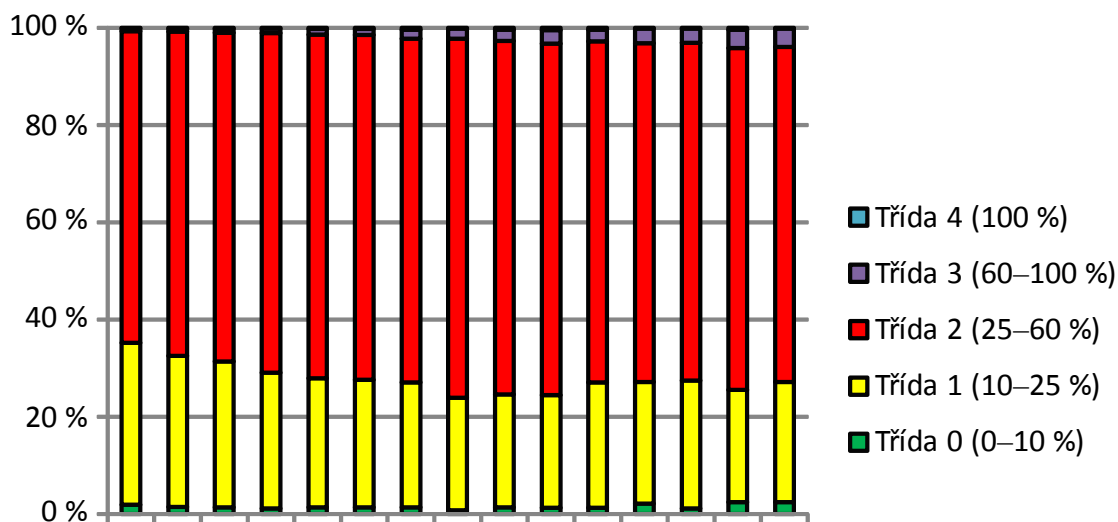
Zdroj: www.organic-world.net, 2015

Defoliace

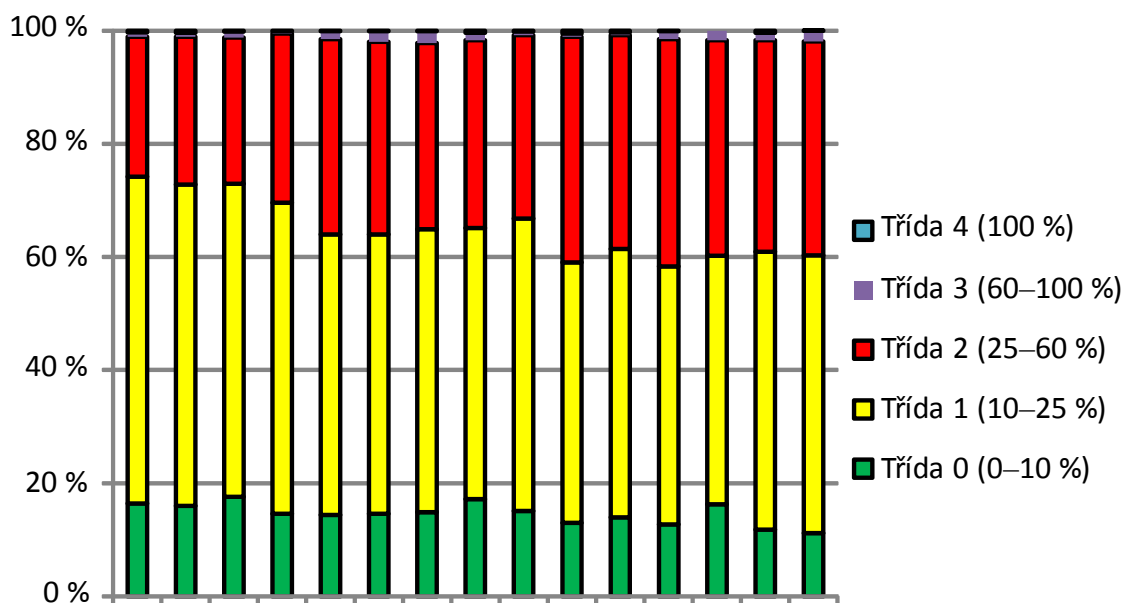
Defoliace je definována jako relativní ztráta asimilačního aparátu v koruně stromu a její stupeň charakterizuje zdravotní stav stromů. Odráží vliv nepříznivých změn prostředí lesních ekosystémů zejména v důsledku dlouhodobého znečištění ovzduší. Příznivá změna imisních podmínek v uplynulých dvou desetiletích měla nepochybně vliv na celkové zlepšení situace, avšak toto zlepšování má jen velmi mírně stoupající trend, ukazující na značné časové zpoždění nebo stále nedostatečnou kvalitu ovzduší. Z hlediska mezinárodního srovnání zůstává stav českých lesů nadále špatný, dokonce nejhorší v Evropě.

Defoliace starších porostů jehličnanů a listnáčů (60 let a starší) podle tříd míry ztráty jehličí nebo listů, ČR, 2000–2014

Jehličnaté porosty

Listnaté porosty

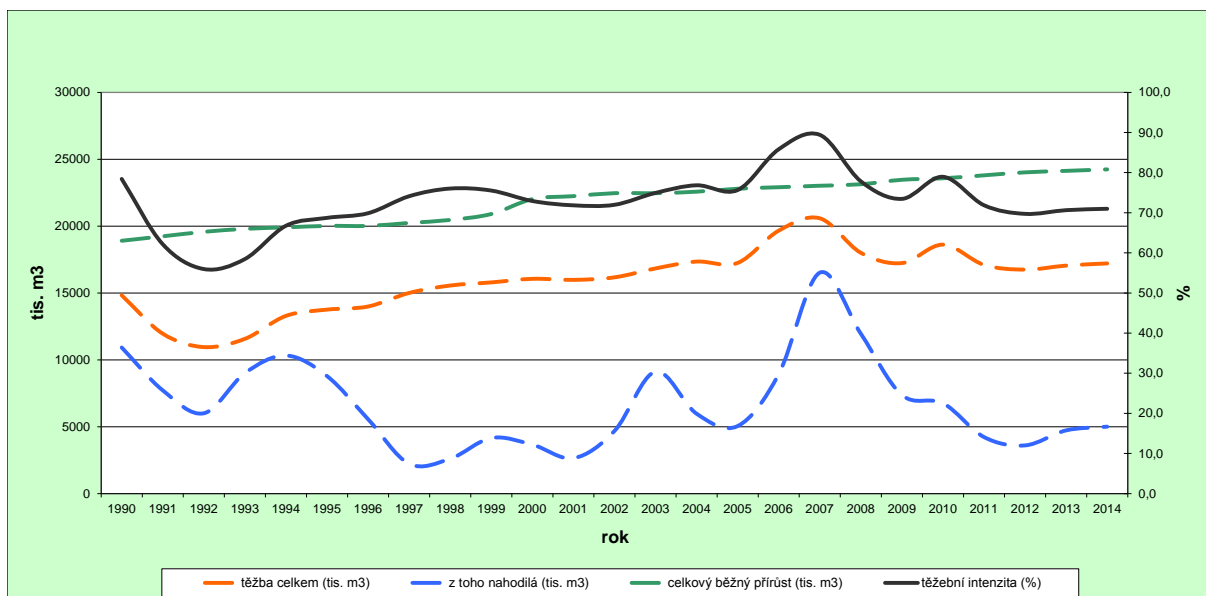
Zdroj: Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti, v. v. i.

Intenzita těžby dřeva

Indikátor je definován jako podíl celkové těžby dřeva a celkového čistého přírůstku dřevní hmoty (%). Intenzita těžby dřeva v ČR se dlouhodobě pohybuje mezi 70 a 80 %. Krátkodobé překročení hranice 80 % v letech 2006–2007 bylo dáno vysokým podílem nahodilých těžeb

v důsledku kalamit (2006 námraza, 2007 orkán Kyrill, 2008 vichřice Emma). V mezinárodním srovnání je intenzita těžeb v ČR mírně vyšší, než je průměr EU, avšak zůstává hluboko pod hodnotou 100 %, definovanou jako limit udržitelnosti.

Intenzita těžby dřeva, ČR, 1990–2014

Zdroj: Český statistický úřad, Ústav pro hospodářskou úpravu lesů

Prioritní osa 5: Stabilní a bezpečná společnost

Osa se prioritně věnuje posilování sociální stability a soudržnosti, dále prioritě Efektivní stát, kvalitní veřejná správa a rozvoj občanského sektoru a rovněž prioritě Zvyšování připravenosti ke zvládnání dopadů globálních a jiných bezpečnostních hrozeb a rizik a posilování mezinárodních vazeb.

Index vnímání korupce

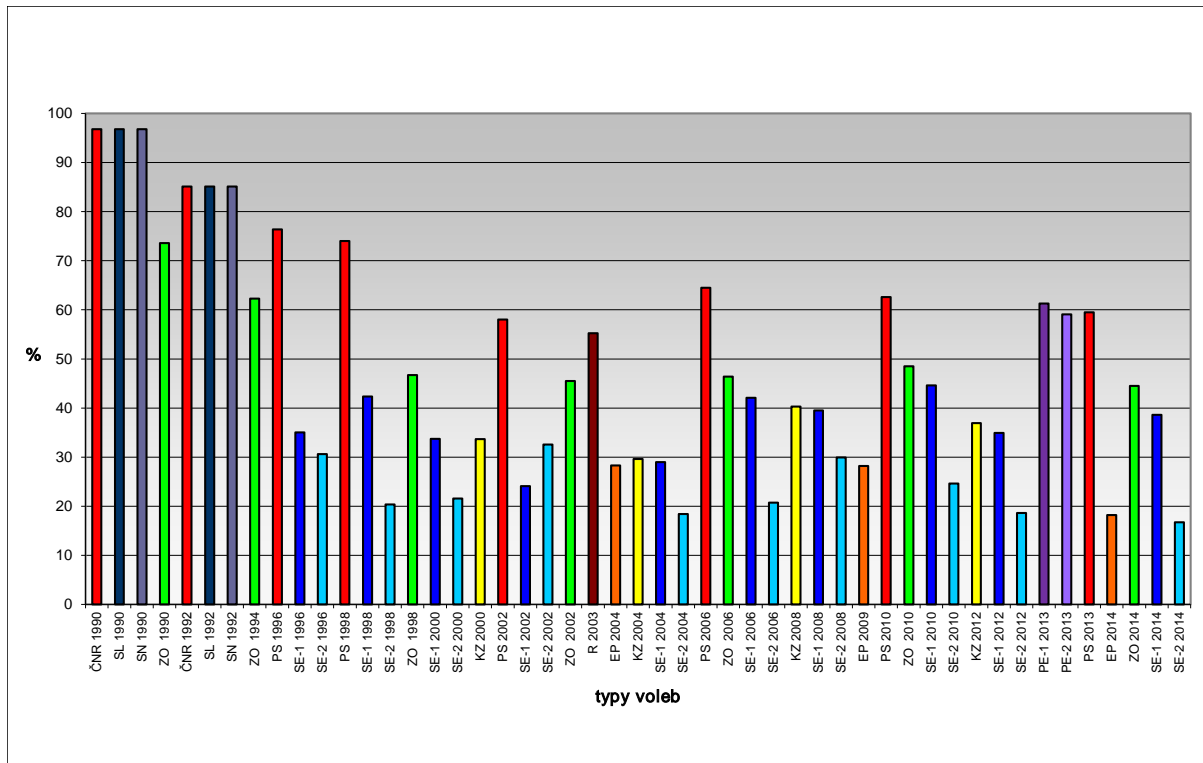
Index vnímání korupce (Corruption Perception Index, CPI) představuje mezinárodní srovnání, které dlouhodobě provádí organizace Transparency International. Výzkumy používané při sestavování indexu obsahují otázky týkající se zneužívání pravomocí veřejných činitelů a zaměřují se například na uplácení státních úředníků, uplácení při zadávání veřejných zakázek nebo zneužívání veřejných prostředků. Index nabývá hodnoty 0–100, kde 100 označuje zemi téměř bez korupce a 0 znamená vysokou míru korupce. Vývoj CPI v ČR v letech 1997–2014 nebyl zvláště výrazný. V posledních několika letech dochází opět k mírnému zlepšování. Žebříček vnímání korupce CPI v roce 2014 hodnotí 175 zemí. ČR je na 53. místě s výsledkem 51. Mezi 31 evropskými zeměmi (členské státy EU + Norsko, Švýcarsko, Island) je Česká republika až na 25. místě, za Maďarskem a před Slovenskem.

Účast ve volbách

Volební účast je podílem počtu hlasujících a registrovaných voličů vyjádřeným v procentech. V 90. letech byl zaznamenán výrazný pokles volební účasti, a to jak ve volbách parlamentních, tak ve volbách komunálních. Po roce 2000 byla volební účast v jednotlivých typech voleb poměrně stabilní. Největší zájem měli voliči o volby do Poslanecké sněmovny (kolem 60 %), v komunálních volbách byla účast nižší (kolem 50 %). Nejmenší přízni voličů

se těšily volby do Senátu (kolem 30 %, pro druhé kolo zpravidla ještě méně) a volby do Evropského parlamentu (v roce 2014 pouze 18 %, což byla po Slovensku druhá nejnižší volební účast v celé EU). Účast ve volbách do Evropského parlamentu měla v ČR i ve většině členských států EU klesající tendenci. Volební účast první přímé volby prezidenta (2013) odpovídala účasti při volbách do Poslanecké sněmovny.

Volební účast, ČR, 1990–2014

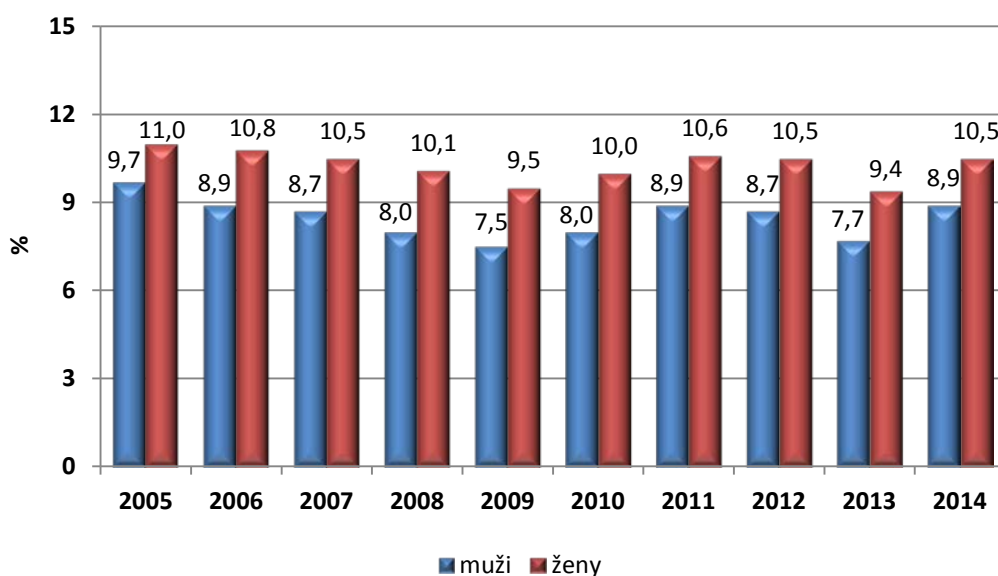
Poznámka: ČNR – Česká národní rada, EP – Evropský parlament, KZ – zastupitelstva krajů, PE-1 – volba prezidenta 1. kolo, PE-2 – volba prezidenta 2. kolo, PS – Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, R – celostátní referendum, SE-1 – Senát Parlamentu České republiky 1. kolo, SE-2 – Senát Parlamentu České republiky 2. kolo, SL – Sněmovna lidu Federálního shromáždění ČSFR, SN – Sněmovna národů Federálního shromáždění ČSFR, ZO – zastupitelstva obcí

Zdroj: Český statistický úřad

Populace žijící pod hranicí chudoby před sociálními transfery a po nich

Indikátor vyjadřuje procentní podíl osob ohrožených chudobou z celkového počtu obyvatel nebo v příslušné (např. věkové) skupině před působením sociálních transferů (důchody a sociální dávky) a po něm. Hranice příjmové chudoby je stanovena jednotnou metodikou EU (60 % ročního národního vyrovnaného mediánového příjmu na spotřební jednotku, včetně příjmu v naturáliích). V ČR se v letech 2005–2013 podíl populace pod hranicí chudoby postupně snižoval, v roce 2005 činil 10,4 %, v roce 2013 8,6 %. Tato míra chudoby byla nejnižší ze všech zemí EU (průměr EU28 představoval 16,6 %). Celkovou míru chudoby v ČR významně ovlivnily sociální transfery. Bez důchodů a ostatních sociálních transferů by žilo v roce 2014 pod hranicí ohrožení chudobou 37,1 % osob. Po zahrnutí těchto transferů se míra ohrožení chudobou snížila o 27,4 procentního bodu. Přitom podíl vynaložených prostředků na sociální ochranu ve vztahu k HDP je v ČR v porovnání s ostatními zeměmi nízký, což svědčí o efektivitě sociálních systémů v ČR.

Míra ohrožení chudobou dle pohlaví, ČR, 2005–2014

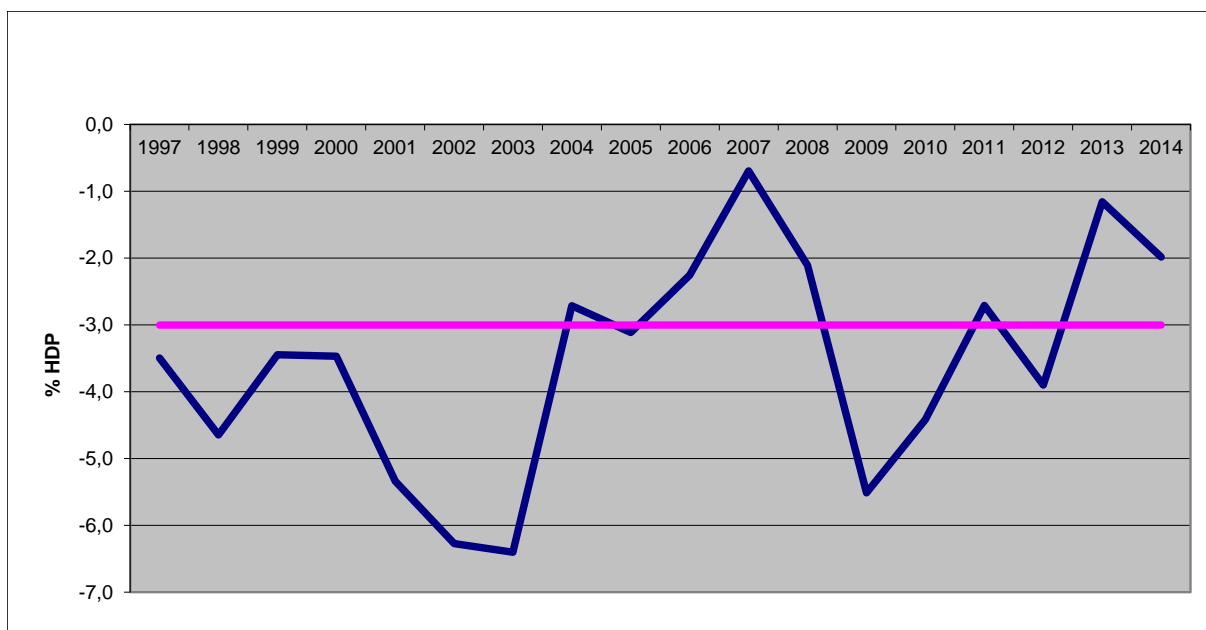

Zdroj: Český statistický úřad

Deficit a dluh vládního sektoru

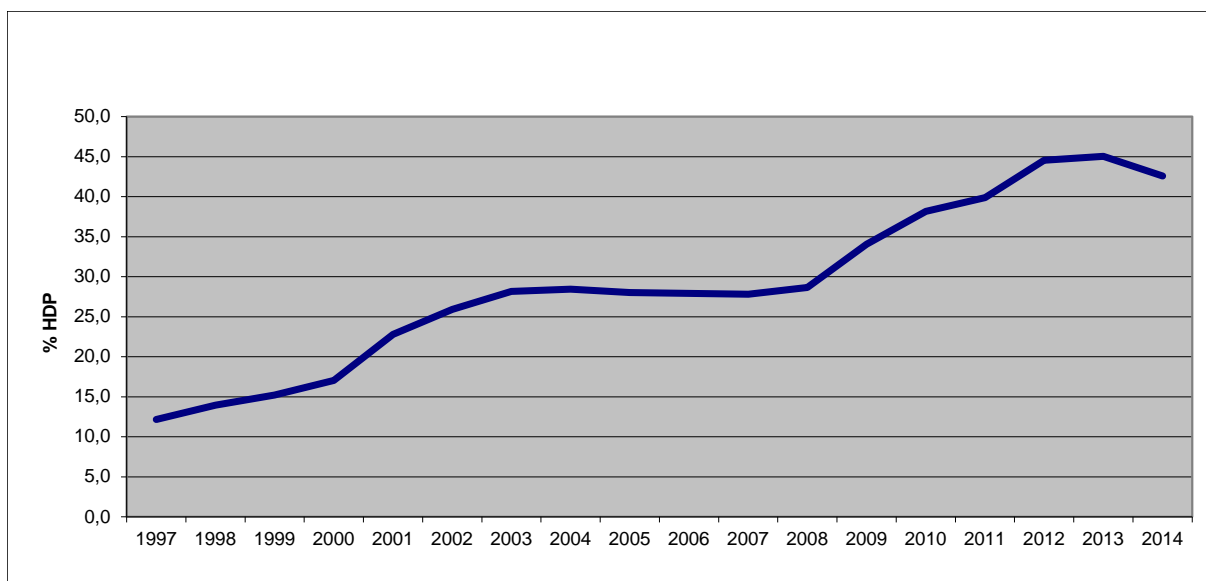
Dluh v dlouhodobějším horizontu z velké části vyplývá z kumulovaných deficitů a stává se jednou ze základních ekonomických veličin charakterizujících situaci dané země. Vládní sektor je v systému národního účetnictví představován ústředními vládními institucemi, místními veřejnými správami a fondy sociálního zabezpečení. Vývoj deficitu v období od roku 1997 byl ve většině let nad hodnotou tzv. maastrichtského konvergenčního kritéria (3 % HDP). V roce 2009 se především kvůli dopadům ekonomické krize propadl až na 5,8 % HDP. V následujícím roce se začal postupně zlepšovat. V letech 2013 a 2014 se projevila úsporná strategie vlády, kdy deficit klesl na 1,2 %, respektive 2 %. Ve sledovaném období rovněž většinou docházelo k růstu podílu vládního dluhu na HDP. Výjimku tvoří roky 2007 a rok 2014, kdy v důsledku silného hospodářského růstu, respektive zavádění úsporných opatření došlo k poklesu dluhu, který v roce 2014 činil 42,6 % HDP. V mezinárodním srovnání se Česká republika nachází přibližně na polovině dluhu zemí EU27.

Deficit vládního sektoru, ČR, 1997–2014

Zdroj: Český statistický úřad, Ministerstvo financí ČR

Dluh vládního sektoru, ČR, 1997–2014

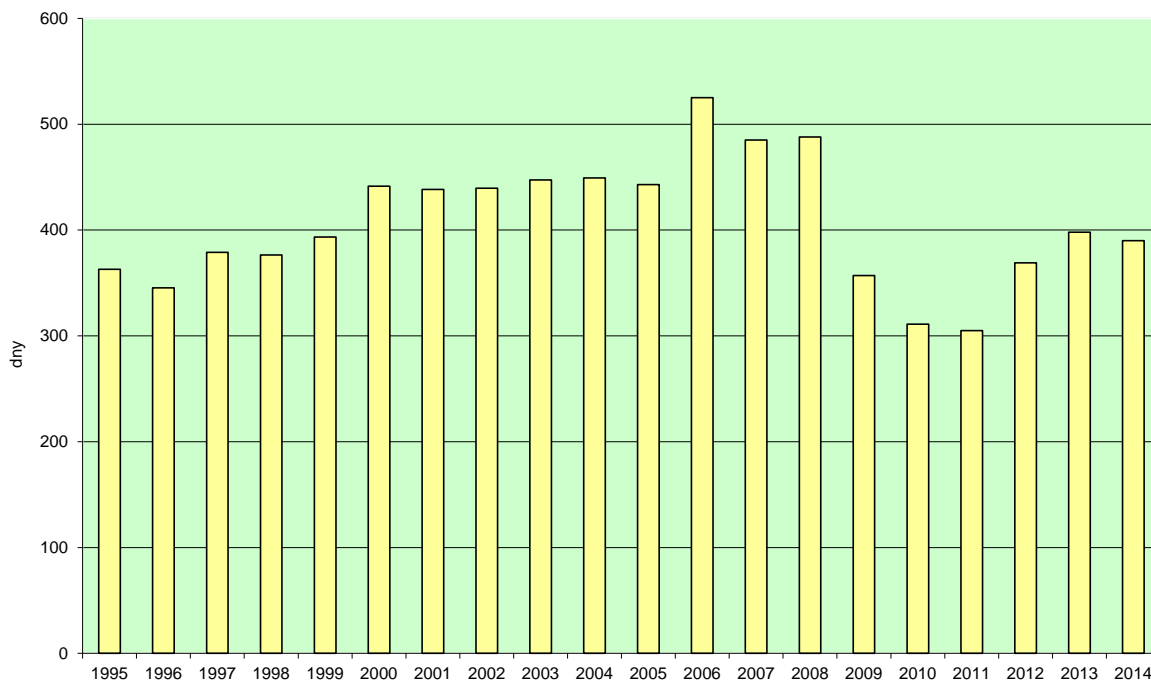

Zdroj: Český statistický úřad, Ministerstvo financí ČR

Průměrná délka soudního řízení

Délka soudního řízení je definována jako počet dní ode dne nápadu věci do dne právní moci rozhodnutí. Indikátor je vypočten jako průměrná délka všech občanskoprávních řízení. Od roku 1990 do roku 2006 se délka soudního řízení v civilních věcech zvyšovala až na 525 dnů, v letech 2008 až 2011 docházelo k jejímu postupnému snižování až na 305 dnů, od roku 2012 se opět prodlužuje (369 dnů v roce 2012, 398 dnů v roce 2013 a 390 dnů v roce 2014).

Délka soudního řízení v civilních věcech před okresními a krajskými soudy ve dnech, ČR, 1995–2014

Zdroj: Ministerstvo spravedlnosti ČR

Celková zahraniční rozvojová spolupráce

Indikátor udává hodnotu zahraniční rozvojové pomoci (ZRS) podle metodiky pro stanovení „oficiální rozvojové pomoci“ (Official Development Assistance) ve vztahu k hrubému národnímu důchodu (HND). Jsou zde zahrnuty rozvojové projekty, humanitární pomoc, pomoc uprchlíkům, oddlužení, platby do OSN a dalších mezinárodních organizací. Úroveň ZRS České republiky po celé sledované období oscilovala na úrovni okolo 0,12 % HND. Podle závěrů rady EU měla dosáhnout hodnoty 0,17 % v roce 2010 a 0,33 % v roce 2015. Přestože tento závazek není plněn, patří ČR mezi nejlepší z nových zemí EU (před ní je pouze Slovinsko).

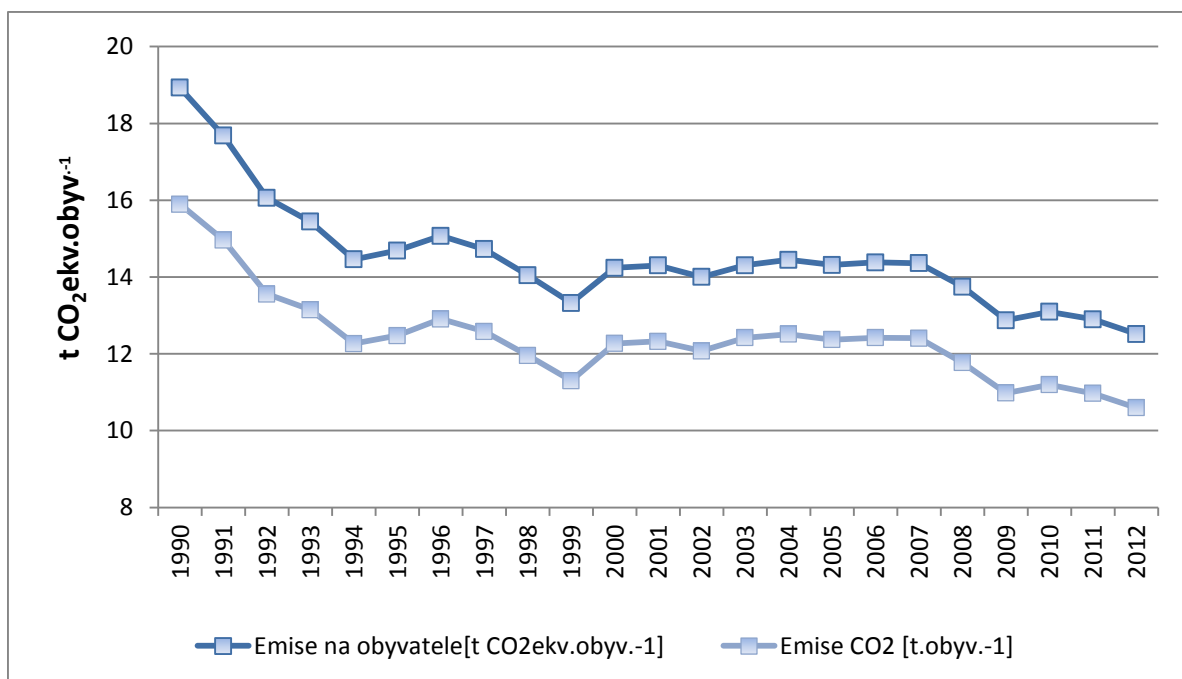
Emise skleníkových plynů na obyvatele a na jednotku HDP

Indikátor je vypočten jako úhrn agregovaných národních emisí skleníkových plynů za rok přepočtený na střední stav obyvatel a na jednotku HDP. Vývoj celkových agregovaných emisí skleníkových plynů v ČR po roce 1990 vykazoval prudký pokles do roku 1994, posléze mírný nárůst a po roce 2007 výrazný pokles, který kromě útlumu ekonomiky odráží i snižování závislosti energetiky ČR na fosilních zdrojích a snižování energetické náročnosti průmyslu a dopravy.

Agregované emise skleníkových plynů na obyvatele poklesly v období 1990–2012 o 33,9 % na 12,5 tuny CO₂ ekv. obyv⁻¹. V roce 2012 byly emise skleníkových plynů na obyvatele v ČR o 39,2 % vyšší, než představuje průměr EU28. Měrné emise skleníkových plynů na jednotku HDP v ČR poklesly v období 2000–2012 o 35,0 % a byly méně než poloviční ve srovnání s rokem 1990. Vývoj emisní náročnosti v ČR má charakter decouplingu, tj. oddělení vývoje ekonomiky a zátěží životního prostředí. I přesto však byly emise skleníkových plynů na HDP v ČR v roce 2012 o 69,3 % vyšší než v EU28, jelikož energeticky i emisně náročné sektory mají nadále v ekonomice ČR významné postavení.

Agregované emise skleníkových plynů a emise CO₂ na obyvatele (t CO₂ ekv. obyv.⁻¹), ČR, 1990–2012

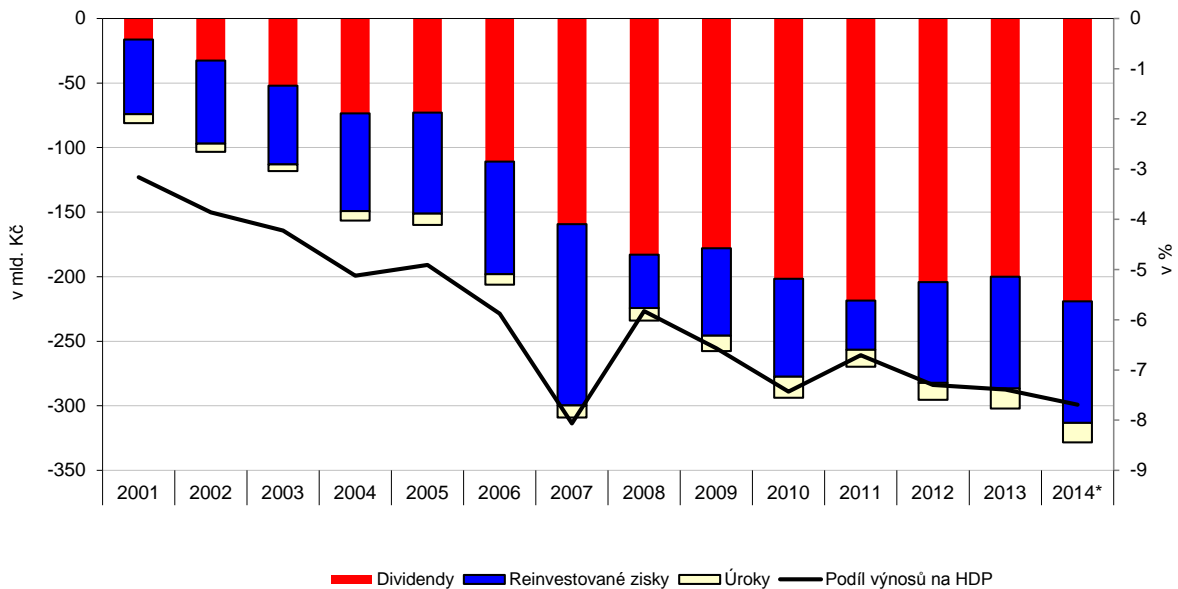
Zdroj: Český hydrometeorologický ústav, Český statistický úřad

Přímé zahraniční investice v České republice

Indikátor je kalkulován jako poměr přílivu přímých zahraničních investic do ČR a hrubého domácího produktu v běžných cenách. Ve sledovaném období (1995–2014) se indikátor vyvíjel se značnými výkyvy mezi 1,0–10,4 % s průměrem 4,6 %. Výše indikátoru byla ovlivněna zejména vyšším přílivem investic do základního kapitálu. V mezinárodním srovnání nejsou mezi jednotlivými zeměmi OECD příliš velké rozdíly. Česká republika patří k průměrným zemím.

Indikátor „podíl příjmů z PZI na HDP“ se ve sledovaném období v České republice pohyboval mezi -3,2 % a 8,1 % s tím, že podíl příjmů z PZI se ve vztahu k HDP postupně zvyšoval. Do roku 2006 se na tvorbě příjmů podílel významnější měrou reinvestovaný zisk, ale od roku 2007 převažují vyplácené dividendy.

Podíl příjmů z přímých zahraničních investic do ČR na HDP, 2001–2014

Poznámka: * předběžná data

Zdroj: Český statistický úřad, Česká národní banka

Souhrnné hodnocení indikátorů

	Název indikátoru	Hodnocení trendu (dosažení cíle)			Mezinárodní srovnání
		Za celé období	Poslední tři roky	Poslední meziroční změna	
Prioritní osa I: Populace, člověk a zdraví					
a	Naděje dožití a naděje dožití ve zdraví	+	+	+	-
b	Standardizovaná míra úmrtnosti	+	+	+/-	+/-
c	Expozice obyvatel prašnému aerosolu PM ₁₀	-	-	-	-
d	Materiálová a uhlíková stopa domácností	+	+	+	n. a.
e	Zadlužení domácností	-	+/-	+	+
f	Míra zaměstnanosti starších pracovníků	+	+	+	+/-
g	Index stáří	+/-	+/-	+/-	+/-
	Index závislosti	+/-	+/-	+/-	+/-

Prioritní osa II: Ekonomika a inovace					
a	HDP na osobu	+	+	+	+/-
b	Produktivita práce	+	+/-	+/-	-
c	Obecná míra nezaměstnanosti	+	+	+	+
d	Přepravní náročnost v dopravě	+	+/-	+/-	+/-
e	Energetická náročnost HDP	+	+	+	-
f	Spotřeba primárních energetických zdrojů	+/-	+	+	+/-
g	Podíl energie z obnovitelných zdrojů	+	+	+	-
h	Materiálová spotřeba	+	+	+	-
i	Odběry povrchových a podzemních vod podle sektorů	+	+	+/-	+
j	Nakládání s odpady podle hlavních způsobů nakládání	+	+/-	+/-	+
k	Nejvyšší dosažené vzdělání	+	+	+	+/-
l	Výdaje na výzkum a vývoj	+	+	+	+/-
m	Přístup k internetu	+	+	+	+/-
Prioritní osa III: Rozvoj území					
a	HDP na osobu v krajích	+	+	+	+/-
b	Obecná míra nezaměstnanosti v krajích	+	+	+	+/-
c	Výdaje na výzkum a vývoj a počty zaměstnanců ve výzkumu a vývoji v krajích	+/-	+/-	+/-	n. a.
d	Municipality zapojené do realizace metody Místní Agenda 21	+	+	+/-	n. a.
e	Migrační saldo venkovských obcí	+/-	+	+/-	n. a.
f	Celková výše příjmů na 1 obyvatele v krajích	+	+	+	n. a.
	Dluhová služba v krajích	-	+	+/-	n. a.
g	Přeprava cestujících veřejnou silniční a železniční dopravou v krajích	-	-	+/-	+/-
h	Přístup k internetu v krajích	+	+	+	n. a.

i	Počet hostů v hromadných ubytovacích zařízeních v krajích	+	+	+	n. a.
j	Výdaje na kulturu v krajích	+	+	+	+/-
k	Pokrytí území ČR schválenou územně plánovací dokumentací obcí	+	+	+	n. a.
l	Spokojenost s místním společenstvím	+	+	+	n. a.
Prioritní osa IV: Krajina, ekosystémy a biodiverzita					
a	Ekologická stopa	-	-	-	-
b	Indikátor změn území a ekosystémů	-	n. a.	n. a.	+/-
c	Index běžných druhů volně žijících ptáků	-	-	-	-
d	Výdaje na ochranu životního prostředí Veřejné výdaje na ochranu životního prostředí	+	+	+/-	+/-
e	Spotřeba základních živin v minerálních hnojivech	+	+/-	+/-	-
f	Podíl ekologického zemědělství	+	+/-	+	+
g	Defoliace	-	+/-	+/-	-
h	Intenzita těžby dřeva	+	+	+	+
Prioritní osa V: Stabilní a bezpečná společnost					
a	Index vnímání korupce	+/-	+	-/+	+/-
b	Účast ve volbách	+/-	+/-	-	+/-
c	Populace žijící pod hranicí chudoby před sociálními transfery a po nich	+	+	+	+
d	Deficit vládního sektoru Dluh vládního sektoru	+/- -	+/- -	- +	+/- +/-
e	Průměrná délka soudního řízení	-/+	-	+	+/-
f	Celková zahraniční rozvojová spolupráce	+/-	+	+	+/-
g	Emise skleníkových plynů na obyvatele Emise skleníkových plynů na jednotku HDP	+	+	+/-	-
h	Přímé zahraniční investice	+/-	+	+	+/-

Vysvětlivky:

- + pozitivní trend (přiblížení se k cíli); hodnoty na úrovni předních států
  - +/- kolísavé hodnoty nebo hodnoty stabilní, ale bez vývoje směrem k cíli; hodnoty na průměrné úrovni srovnávaných států
  - negativní trend (vzdalování se od cíle); hodnoty blízké posledním státům
- n. a. data pro hodnocení nejsou k dispozici

Autoři:

Ing. Michal Artim, RNDr. Jiří Bendl, CSc., Stanislav Beránek, Ing. Jana Bondyová, JUDr. Ivana Borzová, Ing. Ludmila Budíková, Mgr. Ivo Dostál, Ing. Drahomíra Dubská, Ing. Eva Fousová, PaedDr. Tomáš Hák, PhD., Mgr. Miroslav Havránek, Ing. arch. Zdena Hladišová, CSc., RNDr. Eva Horáková, Ing. Petr Hovorka, Mgr. David Hrdoušek, Ing. Miloslav Chlad, Mgr. Jana Janková, Ing. Jiří Jedlička, Ing. Václav Jelen, Ing. Jaroslav Kahoun, Bc. Jiří Kamenický, Mgr. Lucie Kolářová, Mgr. Jan Kovanda, PhD., Ing. Jaroslav Kubišta, Ing. Martin Leibl, PhD., Mgr. Zdeněk Lejsek, Mgr. Michala Lustigová, Mgr. Romana Malečková, Ing. Martin Mana, Mgr. Jan Mertl, prof. RNDr. Bedřich Moldan, CSc., Mgr. Michaela Němečková, Mgr. Josef Novák, PhD., Ing. Patrik Pacourek, Ing. Jan Pokorný, Mgr. Tereza Ponocná, Mgr. Ondřej Procházka, Ing. Lukáš Savko, Mgr. Jan Šindelář, Mgr. Marek Štampach, RNDr. Viktor Třebický, PhD., Mgr. David Vačkář, PhD., Ing. Václava Vlčková.

Situační zpráva ke Strategickému rámci udržitelného rozvoje ČR: Souhrn

Rada vlády pro udržitelný rozvoj

Úřad vlády ČR

Editoři: Bedřich Moldan, Jan Kovanda, Tomáš Hák a Jiří Bendl

Vydal Úřad vlády ČR, Praha 2016

1. vydání, 46 stran

Náklad výtisků: 400 ks

ISBN 978-80-7440-146-6